

Ім'я користувача:
Юдіта Павлович

Дата перевірки:
20.05.2023 17:07:35 CEST

Дата звіту:
22.05.2023 10:00:05 CEST

ID перевірки:
1015154219

Тип перевірки:
Doc vs Internet + Library

ID користувача:
100011755

Назва документа: Шилкіна Дипломна(2)

Кількість сторінок: 70 Кількість слів: 20348 Кількість символів: 137905 Розмір файлу: 167.57 KB ID файлу: 1014834802

4.28% Схожість

Найбільша схожість: 1.39% з Інтернет-джерелом (http://onu.edu.ua/pub/bank/userfiles/files/imem/theor_ecomon/8-con).

4.12% Джерела з Інтернету 231 ..... Сторінка 72

1.01% Джерела з Бібліотеки 62 ..... Сторінка 75

1.28% Цитат

Цитати 22 ..... Сторінка 76

Не знайдено жодних посилань

15.8% Вилучень

Деякі джерела вилучено автоматично (фільтри вилучення: кількість знайдених слів є меншою за 8 слів та 0%)

15.7% Вилучення з Інтернету 434 ..... Сторінка 77

1.28% Вилученого тексту з Бібліотеки 25 ..... Сторінка 80

Модифікації

Виявлено модифікації тексту. Детальна інформація доступна в онлайн-звіті.

Замінені символи 3

Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II
Кафедра філології

Реєстраційний № _____

Бакалаврська робота
ЛЕКСИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ МОВОСТИЛЮ СУЧАСНИХ
ЗАКАРПАТСЬКИХ ПИСЬМЕННИКІВ

ШИЛКІНА ГЕЛЕНА ОЛЕКСАНДРІВНА

Студентка IV курсу

Освітня програма: «Середня освіта (Українська мова і література)»
Першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
за спеціальністю 014 «Середня освіта
(Українська мова і література)»
галузі знань 01 Освіта / Педагогіка

Тема затверджена на засіданні кафедри
Протокол № 103 /23 листопада 2022 року

Науковий керівник:

Барань Єлизавета Балажівна
доктор філософії

Завідувач кафедри: Берегсасі Аніко Ференцівна
габлітований доктор, професор

Робота захищена на оцінку _____, «___» _____ 2023 року

Протокол № _____ / 2023

**Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II
Кафедра філології**

**ЛЕКСИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ МОВОСТИЛЮ СУЧАСНИХ
ЗАКАРПАТСЬКИХ ПИСЬМЕННИКІВ**

Бакалаврська робота

Виконавець: студентка IV курсу

ШИЛКІНА ГЕЛЕНА ОЛЕКСАНДРІВНА

Освітня програма: «Середня освіта (Українська мова і література)»

Науковий керівник:

Барань Єлизавета Балажівна

доктор філософії

Берегове

2023

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1	
ЛЕКСИКА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ З ПОГЛЯДУ ЇЇ ВЖИВАННЯ.....	6
РОЗДІЛ 2	
2.1. ЖИТТЄВИЙ ТА ТВОРЧИЙ ШЛЯХ МИРОСЛАВА ДОЧИНЦЯ.....	8
2.2. ІДЕЙНО-ХУДОЖНІЙ АНАЛІЗ ТВОРІВ: «БРАНЕЦЬ ЧОРНОГО ЛІСУ», «СВІТОВАН», «РОЗРАДА – ГОРА».....	9
2.3. ЖИТТЄВИЙ ТА ТВОРЧИЙ ШЛЯХ ЮРІЯ СТАНИНЦЯ.....	10
2.4. ІДЕЙНО-ХУДОЖНІЙ АНАЛІЗ РОМАНУ «СУСІДИ».....	12
2.5. ЖИТТЄВИЙ ТА ТВОРЧИЙ ШЛЯХ ДМИТРА КЕШЕЛІ.....	13
2.6. ІДЕЙНО-ХУДОЖНІЙ АНАЛІЗ ТРИЛОГІЇ «ПОЛІТ СПІВОЧОГО КАМІННЯ».....	14
.....	14
РОЗДІЛ 3	
3.1. ОСОБЛИВОСТІ МОВОСТИЛЮ МИРОСЛАВА ДОЧИНЦЯ.....	15
3.2. СЛОВА, ЗАПОЗИЧЕНІ З УГОРСЬКОЇ МОВИ.....	31
3.3. ОСОБЛИВОСТІ МОВОСТИЛЮ ЮРІЯ СТАНИНЦЯ.....	32
3.4. ОСОБЛИВОСТІ МОВОСТИЛЮ ДМИТРА КЕШЕЛІ.....	46
РОЗДІЛ 4	
ТЕМАТИЧНІ ГРУПИ ДІАЛЕКТИЗМІВ.....	64
ВИСНОВКИ.....	66
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	67

ВСТУП

Сьогодні маємо багато успішних сучасних письменників, які є відомими як на теренах України, так і за її кордонами. У ХХІ столітті молодь особливо захоплюється творами сучасних письменників. Серед відомих нам письменників-сучасників можемо виділити творчість відомої шістдесятниці Ліни Костенко, яка взірвала літературні кола своїм «чоловічо-жіночим» романом «Записки українського самашедшого», Оксани Забужко, яка проявила себе в письменництві як авторка нестандартних та епатажних романів, серед яких «Польові дослідження українського сексу», «Музей покинутих секретів», Андрія Кокотюхи – відомого белетриста та взірця української літератури, Люко Дашвар з її психологічно-інтимними романами «Село не люди», «Ініціація», які були і є на устах у модерних критиків і багато інших.

Окрім названих вище письменників, варто наголосити на особливостях сучасної закарпатської літератури. До найвідоміших і вочевидь найталановитіших належать: Андрій Любка («Карбід», «Саудаде», «Кімната для печалі», «Кіллер»), Михайло Рошко («Пастка», «Ревнощі з того світу»), Василь Кузан («Експрес-наречений», «Різдво метелика»), Олеся Чепелюк («Не зрадь»), Юрій Станинець («Сусіди»), Дмитро Кешеля («Родаки», «Політ співочого каміння») і, звичайно, Мирослав Дочинець («Світован», «Бранець Чорного лісу», «Розрада-гора»), який збагачує шедеврами рідну закарпатську літературу. У них панує глибока філософія та вчення, що передаватиметься з покоління в покоління і даватиме поштовх до роздумів про сенс життя, про роль людини у Всесвіті та багато іншого.

Дослідженням творчості Дмитра Кешелі займалися такі літературознавці, як Б. Буряк, М. Жулинський, Ю. Тамаш, Г. Штонь, Р. Кудлик та ін.

Дослідженням творчості, зокрема, займалися І. Ребрик, М. Лелекач, І. Вокович, Ф. Потушняк, Д. Федака, П. Ходанич та ін.

Дослідженням творчості Мирослава Дочинця займався не один літературознавець, зокрема О. А. Іщенко, О. Б. Талько, О. Капленко та інші. Багатий лексикон письменника завдяки використанню різноманітних закарпатських діалектів став одним із центральних тем для дослідження.

Варто згадати, що слово «лексика», яке походить від грецького *lexicos*, та означає сукупність слів якоїсь мови чи діалекту та словниковий склад мови письменника чи художнього твору – це словниковий склад мови. А наука, яка вивчає словниковий склад, називається лексикологією.

Об'єктом дослідження є дослідження особливостей мовостилю Мирослава Дочинця на основі творів «Бранець чорного лісу», «Світован», «Розрада-гора»; Юрія Станинця на основі його роману «Сусіди»; Дмитра Кешелі на основі трилогії «Політ співочого каміння».

Предметом дослідження є твори Мирослава Дочинця, Юрія Станинця та Дмитра Кешелі.

Актуальність теми полягає у тому, що мовостиль цих митців є малодослідженим.

Мета роботи – дослідити особливості мовостилю письменників, виявити групи слів, які належать до архаїзмів, історизмів та діалектизмів.

Завданням роботи є:

1. представити основні віхи життєвого шляху Мирослава Дочинця, Юрія Станинця та Дмитра Кешелі;
2. указати на місце авторів у сучасному закарпатському літературному процесі;
3. дослідити особливості мовостилю письменників на основі творів «Бранець Чорного лісу», «Світован», «Розрада-гора», «Сусіди», «Політ співочого каміння»;
4. виявити і проаналізувати групи лексики з погляду вживання.

ДЖЕРЕЛОЗНАВЧА БАЗА: твори письменників, тлумачний, діалектний словники, наукові статті, посібники, масмедіа та відео файли, підручники.

СТРУКТУРА РОБОТИ. Робота складається зі вступу, чотирьох розділів та їх підрозділів, висновку та списку використаної літератури.

У першому розділі подано загальне поняття про лексику як науку, її класифікацію. У другому розділі подано біографію письменників, їхній творчий доробок. У третьому розділі здійснено дослідження та аналіз лексики митців. У четвертому розділі здійснено класифікацію діалектизмів за тематичними групами.

Загальний обсяг роботи становить 68 сторінок, список використаної літератури налічує 24 позиції.

РОЗДІЛ 1

ЛЕКСИКА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ З ПОГЛЯДУ ЇЇ ВЖИВАННЯ

У словниковому складі української мови постійно відбуваються різноманітні зміни, які викликані різними чинниками.

З погляду вживання лексика української мови поділяється на активну та пасивну.

До активної лексики належать слова, що використовують в постійному, повсякденному вжитку. Вони зберігають стилістичну нейтральність.

До пасивної лексики в свою чергу відносимо слова, що вживаються рідко в повсякденному житті. Сюди відносяться застарілі слова (архаїзми, історизми) та неологізми. Ці слова використовуються лише в певних функціональних стилях.

Архаїзмами називаємо слова, що вийшли з ужитку і були замінені новими словами або синонімами. Застарілими слова стають внаслідок постійного неупинного розвитку мови, з процесом народження нових слів. Відбувається цей процес не одразу, спочатку ці слова переходять зі складу активної лексики до пасивної, і лише згодом, через певний час, поступово забуваються носіями мови.

Історизмами називаємо слова, що позначають предмети, поняття чи явища, які через історичні зміни зникли.

Неологізмами називаємо слова, що тільки входять у загальний ужиток, або ж є засобом автора для передачі власних почуттів або щоб заповнити ту порожнечу, котру простими загальноновживаними словами заповнити неможливо. Вони сприяють оновленню словникового складу мови.

За сферами вживання лексика поділяється на загальноновживану та лексику обмеженого вживання.

До загальноновживаної лексики відносяться слова, які вживають усі носії мови.

Лексика обмеженого вживання, або ж спеціальна лексика функціонує у вузькому середовищі носіїв мови, обмежена професійною діяльністю людей, соціальними ознаками або територією проживання.

Діалект – це такий різновид національної мови, особливістю якого є те, що ним спілкуються люди, об'єднані спільною територією, в лексику яких входять такі одиниці, які не є нормативними для літературної мови. Вони з'явилися внаслідок спілкування людей різної національності, що проживали на одній території і переймали особливості лексики одне від одного. Діалект є важливою ланкою в історії розвитку нашої мови, адже саме з діалектів сформувалася українська літературна мова і продовжує формуватися й надалі.

Діалектизмом називаємо слово, що має виражену діалектну віднесеність. Використання діалектизмів становить відступ від чинних норм літературної мови. Використовуються діалектизми найчастіше в художній літературі або в усному мовленні.

Як відомо, Закарпаття довгий час перебувало в складі Угорщини, через що закарпатська лексика поповнилася великою кількістю гунгаризмів (від угор. *magyar*–угорець, угорський), тобто слів або висловів, запозичених з угорської мови або утворених за її зразком [1, с. 60].

Як зазначає відомий український мовознавець Йосип Дзензелівський, дослідження діалектної лексики дає змогу пізнати шлях розвитку української мови з часів глибокої давнини аж до сьогодні. Діалектна лексика є цінним матеріалом для з'ясування походження літературних слів [4, с. 26].

Використання застарілої лексики та територіальних діалектів є типовим явищем в художній літературі. Автори використовують пасивну та діалектну лексику для того, щоб передати, наприклад, місцевий колорит, більш детально описати та передати всі нюанси тієї епохи, яку вони описують у тому чи іншому творі. Це допомагає читачеві точніше уявити собі картину, яка перед ним постає в творі.

РОЗДІЛ 2

2.1. ЖИТТЄВИЙ ТА ТВОРЧИЙ ШЛЯХ МИРОСЛАВА ДОЧИНЦЯ

Мирослав Дочинець народився 3 вересня 1959 року в місті Хуст, яке розташоване на Закарпатті, в сім'ї інтелігентів. Саме батьки хлопчика – Іван та Емілія Дочинці направили його на шлях саморозвитку, дали поштовх до читання, сформували у ньому особистість, яка здатна знайти своє місце під сонцем. Батька було засуджено та відправлено до в'язниці в ГУЛАГ через прагнення до культурного розвитку людей. У школі-інтернаті, Мирослав зарекомендував себе як здібний ученик і вперше надрукувався в шкільному журналі та виданнях. Після закінчення школи він подав документи і розпочав навчання у Львівському університеті на факультеті журналістики. По закінченню він отримав досить таки скупу роботу – кореспондент місцевої газети, тому на життя чоловік заробляв всіма можливими способами: слюсар, вантажник, редактор газети. У 1990 році випустив самотужки газету «Новини Мукачева», що дістала чималу славу і користувалася попитом [15, с. 6].

Мирослав Іванович Дочинець став лауреатом чималої кількості премій. Сьогодні він живе і пише в Україні, веде активне письменницьке життя, а також очолює видавництво «Карпатська вежа». Творчий доробок письменника багатий на глибокі романи: «Криничар» (2012), «Сповідь на перевалі духу» (2012), «Горянин» (2013) та багато інших. Всі книги перекладені такими мовами: російська, угорська, словацька, румунська, польська, татарська, французька, італійська, англійська, японська [15, с. 6].

Митця нагороджено за книги «Криничар» та «Горянин» премією імені Тараса Шевченка, а також «Золотий письменник України». Окрім того, у 1998 році він отримав звання «Журналіст року Закарпаття». Через видання його відомої трилогії «Многі літа...», «Криничар», «Вічник», його стали називати закарпатським Коельо, це щось, на кшталт, бразильського письменника Паула Коельо. На нашу думку, це велика заслуга.

Отже, як бачимо, письменницька діяльність з кожним роком приносить все нові плоди, а неординарний погляд письменника на світ, відображається у його глибоко філософських романах, котрі стають об'єктами дослідження літературознавців.

2.2. ІДЕЙНО-ХУДОЖНІЙ АНАЛІЗ ТВОРІВ: «БРАНЕЦЬ ЧОРНОГО ЛІСУ», «СВІТОВАН», «РОЗРАДА-ГОРА»

У романі «**Бранець чорного лісу**» розповідається про історію людини, яка після втечі з полону потрапляє в безлюдну пушу Карпат, де вчиться виживати в дикій природі без суспільних благ людства, та, власне, і без самого людства. Ми не знаємо, як звати головного героя, але точно знаємо, що це сильна духом людина, яка має жагу до життя, і робить все для того, щоб вижити. У книзі теперішні події переплітаються зі спогадами минулого головного героя. Завдяки цим так званим «флеш бекам» автор хоче насамперед показати нам, яка це людина, яким було його життя дотепер, що вплинуло на його світобачення та світосприйняття. Автор намагається довести до читача думку, що людина та природа – одне ціле.

У творі «**Світован**» зображена історія молодого журналіста, який після переламу часів втратив практично все: роботу в газеті, свою кохану, котра обрала іншого, житло в гуртожитку. Друг запропонував йому йти до його діда, і там «сісти на дно» [19, с. 9].

Тут і починається нове життя нашого героя разом з мудрецем Андрієм Вороном. Мудрець вчить головного героя жити в гармонії з собою та природою, розуміти свій організм цінувати здоров'я та життя, передає йому досвід свого життя. Світован нехитрим способом вчить журналіста та, власне, і читача мудростей життя, які залишили нам наші предки.

«**Розрада-гора**». Ця книга є продовженням циклу про карпатського старця Андрія Ворона. В ній викладено мудрі роздуми, передбачення та спогади старця. Також є багато порад, як жити довго в здоров'ї, щасті, спокої і радості. Деякі є актуальними та корисними навіть тепер, для людей так званого «нового покоління». Це така собі філософія для кожної людини і на кожен день.

2.3. ЖИТТЄВИЙ ТА ТВОРЧИЙ ШЛЯХ ЮРІЯ СТАНИНЦЯ

Юрій Іванович Станинець – закарпатський письменник, фольклорист, священник греко-католицької церкви, народився 5 вересня 1906 року в селі Нижній Шард (нині Нижнє Болотнє Іршавського району). Голова багатодітної родини – батько Юрія – хотів для сина кращої долі, а тому віддав його на навчання до угорської горожанки у Виноградіві.

На долю Юрія Станинця випала заборона радянською владою літературної діяльності. Але це не єдині труднощі, які письменнику довелося пережити за життя. Ще в юнацькому віці йому довелося пережити смерть матері, яка, після захоплення рідного села Чехією, захворіла на «іспанку» та невдовзі померла.

Через деякий час Юрій починає навчання в реальній україномовній гімназії міста Берегова, де відбувається його духовне становлення та формування національної свідомості. Саме тут майбутній письменник «відчув себе сином великого українського народу» й зрозумів, що хоче служити йому [16, с. 30].

Літературну діяльність Станинець почав з написання віршів, які друкувалися в журналі «Наш рідний край» під псевдонімом Ю. Лунай. Першим прозовим твором, який був виданий в журналі «Наша земля», було оповідання «Дарунок Миколая»: дещо автобіографічний твір, який розповідає про бідного хлопчика, що старанно вчиться, проте так і не отримує подарунку, в той час як заможні батьки обдаровують своїх «невігласів».

Згодом друкується під псевдонімом Юра Станчук в таких виданнях, як «Вісник» (1936, 1937), «Пробоем» (1937), «Говерля» (1939). Першою збіркою автора є збірка малої прози «Подарунок», яка вийшла в світ у 1941 році. Повість «Юра Чорний» була видана окремою книжкою в 1943 році [23, с. 39].

Через брак коштів, Юрій Станинець вступає до Ужгородської духовної семінарії, де навчання проходило безкоштовно. По її закінченню Юрія було направлено в Углю. Проте, через хворобу нирок письменник через деякий час змушений переїхати до Стеблівки, а ще через три роки – до Вонігова. Саме цей період, тобто 20-40-і роки ХХ століття, дослідники вважають найпліднішим періодом літературної діяльності Юрія Станинця. Дослідженням творчості, зокрема, займалися І. Ребрик, М. Лелекач, І. Вокович, Ф. Потушняк, Д. Федака, П. Ходанич та ін.

Часто Юрія Станинця порівнюють з Василем Стефаніком, як через спорідненість фактів з життя, так і через схожість поглядів в творчості. Як у Стефаніка, так і в Станинця проглядається реалістична манера письма, глибока обізнаність з життям простих селян, широке використання діалектної лексики.

Як вже зазначалося, Юрій Станинець довгий час відлучений з літературного процесу. Навесні 1939 року він був представником Тячівщини в Соймі Карпатської України. За те, що Юрій відмовився співати угорський гімн у церкві та вести метричні книги угорською мовою 1941 року його було заарештовано та засуджено на два з половиною роки. Проте, з приходом нової радянської влади становище письменника не покращилося: дружині не дозволили працювати в школі, а самого письменника повністю вилучили з літературного процесу [16, с. 33].

Саме через ці події впродовж декількох десятиліть про митця практично не згадують. Проте, після видання у 1991 році збірки творів автора «Юрій Станинець. Юра Чорний. Повість, оповідання», інтерес до постаті письменника знову виріс. Як нагороду за свої довгі страждання митець здобув заслужене визнання члена Спілки письменників України [23, с. 40].

У видавництві «Гранджа» в 2006 році вийшов у світ роман Юрія Станинця «Сусіди» – автобіографічний роман про життя та побут селян.

Помер письменник 13 квітня 1994 року.

Отже, дослідницький дискурс життя та творчості Юрія Станинця можна чітко поділити на два періоди: перший – кінець 20-х – 40-і рр. ХХ ст.; другий – з початку 90-х рр. ХХ ст. Перший період вважається періодом активної творчості письменника й уваги критиків до поезики його творів, а другий, в свою чергу – період повернення письменника та його надбання до літературного процесу, поновлення уваги критиків до його творчості.

2.4. ІДЕЙНО-ХУДОЖНІЙ АНАЛІЗ РОМАНУ «СУСІДИ»

Роман «Сусіди» – це частково автобіографічний, реалістичний соціально-побутовий роман з елементами етнографізму, моралізаторства та психологізму. Розповідає про життя закарпатського села першої половини ХХ століття. Роман є досить містким за обсягом (складається з 25 розділів), складним за будовою, містить описи народних звичаїв та обрядів. Порушена низка одвічних проблем:

- добра та зла;
- честі та підлості;
- свого та чужого;
- життя та смерті.

За словами Наталії Ребрик вступній статті до роману, у ньому описані побут та звичаї селян, «розкрито історію формування характерів багатьох персонажів, зображено приватне життя людини в нерозривному зв'язку з суспільним розвитком, відтворено конфлікт між людиною і суспільством [20, с. 12].

2.5. ЖИТТЄВИЙ ТА ТВОРЧИЙ ШЛЯХ ДМИТРА КЕШЕЛІ

Дмитро Кешеля – закарпатський письменник, драматург та сценарист, який прославився не тільки в Україні, але й в країнах Балтії та Кавказу. Зокрема такі його п'єси, як «Дерев'яні люди», «Закарпатське Різдво», «Голос Великої ріки», ставились не тільки на українській, а й на закордонних сценах.

Дмитро Михайлович Кешеля народився 25 листопада 1951 року в селі Клячановому Мукачівського району в селянській родині. Середню школу майбутній письменник закінчив у рідному селі в 1969 році, після чого вступив та успішно закінчив філологічний факультет Ужгородського державного університету. Після цього деякий час працював як редактор обласного радіо, а вже в грудні 1996 року його було призначено на посаду заступника генерального директора Закарпатської обласної телерадіокомпанії [24, с. 34].

З 1978 року є членом Національної спілки письменників, з 1975 року – Національної спілки журналістів, а з 1998 року – Асоціації українських письменників та голова її обласної організації [12, с. 72].

Митець є автором книг оповідань, повістей та романів, таких як: «Політ співочого каміння», «Колиска сонця», «Державна копоня», «Жіванський світ», «А земля таки крутиться», «Родаки», «Терен зацвів» та ще багато інших.

Зокрема, Дмитро Кешеля виступив сценаристом понад 10 документальних фільмів про історію, культуру, побут та звичаї народу Закарпаття, а також про відомих постатей рідного краю. До прикладу можна взяти такі фільми, як «Гіркота солодкої землі», який розповідає про Августина Волошина та події Карпатської України; «Осінь Голгофа Теодора Ромжі» – фільм про єпископа Мукачівської греко-католицької єпархії Теодора Ромжу [24, с. 35].

Твори автора перекладені багатьма мовами, зокрема англійською, білоруською, російською, румунською, словацькою, угорською, литовською, осетинською, туркменською [12, с. 73].

Дослідженням творчості Дмитра Кешелі займалися такі літературознавці, як Б. Буряк, М. Жулинський, Ю. Тамаш, Г. Штонь, Р. Кудлик та ін.

Письменник є лауреатом низки премій, зокрема премії видавництва «Молода гвардія» за збірку «Зелений дощ», чотириразовий володар Закарпатської обласної літературної премії імені Федора Потушняка, лауреат Всеукраїнської премії імені Вячеслава Чорновола. За збірку «...І в смерті були твої очі» в 2007 році Дмитро Кешеля був номінований на Національну премію імені Т. Г. Шевченка [24, с. 35].

2.6. ІДЕЙНО-ХУДОЖНІЙ АНАЛІЗ ТРИЛОГІЇ «ПОЛІТ СПІВОЧОГО КАМІННЯ»

«Політ співочого каміння» – трилогія авторства Дмитра Кешелі. В книзі описане життя та побут однієї родини, проте показано історію цілого краю в радянський період. За допомогою гумору та сатири автор змальовує реалії тогочасного життя в селі з усіма перипетіями та драмами.

Героями книги виступають яскраві, колоритні, мудрі не по роках (як-от головний герой Митрик, від імені якого й ведеться розповідь.) персонажі. Події пропущені через призму свідомості простих людей, а не трактуються з погляду офіційної влади, адже не всю правду можна знайти в офіційних документах, а деякі події ця ж таки влада взагалі замовчує.

Як зазначає Василь Густі у вступній статті до книги: «У трилогії «Політ співочого каміння» письменник зумів органічно синтезувати, а відтак і гармоніювати здавалося б зовсім несумісні поняття: трагедію і комедію, глибокий ліризм і сатиру, народну мудрість і класичну філософію, відкрити живописні можливості українського літературного слова материнської мови» [13, с. 7].

РОЗДІЛ 3

3.1. ОСОБЛИВОСТІ МОВОСТИЛЮ МИРОСЛАВА ДОЧИНЦЯ

Мирослав Дочинець найчастіше використовує українську літературну мову. Однак часто вдається до використання діалектизмів. Аналізуючи мовостиль автора, ми виявили приклади **діалектизмів**, а саме:

1. **Ай** ‘так’: *Ай*, на півдня печінка затерпне, а пак (Дочинець 2014: 46)...
2. **Айно** ‘так’: *Айно*, а ви, дідику, звідки знаєте (Дочинець 2014: 87)?
3. **Айбо** ‘але’: *Айбо* вино буде незвичне (Дочинець 2014: 89).
4. **Болячка** ‘невелика ранка на шкірі; виразка, опух, чиряк; хвороба’: Баба потім зчитувала з неї *болячки* (Дочинець 2012: 20).
5. **Бокораш** ‘плотогін’: Присідали ми до багать *бокорашиів*-плотогонів, що провадили Рікою дерево в долину (Дочинець 2012: 24-25).
6. **Бескеття** ‘круті урвища, провалля, гори, скелі, великі кам’яні виступи’: Дика звірина діставалася сюди з крутого *бескеття* (Дочинець 2012: 30).
7. **Брехач** ‘брехун’: Це – *брехач* (Дочинець 2012: 45).
8. **Бурунитися** ‘здійматися хвилями, бурунами’: Плесо *збурунилося*, з темного дзеркала проламувались, як скляні осколки, рибини і хапали огняне кришиво з мого смолоскипа (Дочинець 2012: 50).
9. **Баговиння** ‘тонкі густі водорості’: Темне густе *баговиння* пестило кістки, витягувало з м’язів утому, шовком покривало обвітрену шкіру (Дочинець 2012: 103-104).
10. **Бранзолетка** ‘браслет’: Гора тримає ці скарби замкнуті в глибинах й іноді великодушно відкриє, виштовхне один-другий на сонячне світло – срібну монету, чи *бранзолетку*, чи кинджал в оздобах, чи коштовний камінець (Дочинець 2017: 7).
11. **Бігме** ‘уживається для підтвердження чого-небудь або запевнення в чомусь’: А дома хворих, *бігме*, я не гою (Дочинець 2014: 31).
12. **Боканчі** ‘черевики’: Се гріх – топтати таке диво *боканчами*, – мовив старий і направду сів розшнуровувати взуття (Дочинець 2014: 38).
13. **Будучність** ‘майбутнє’: Не в минулому і не в *будучности* (Дочинець 2014: 64).
14. **Болячка** ‘хвороба’: Та я стражуюся від нього зі своїми *болячками* (Дочинець 2014: 88).
15. **Бігме** ‘швидко’: *Бігме* таке не лікується (Дочинець 2014: 89).
16. **Бутин** ‘лісова ділянка, призначена на зруб’: Не було дня, щоб ми бодай на кілька годин неходили в луги чи *бутин*, себто ліс (Дочинець 2014: 107).

17. **Ватаг** ‘той, хто керує ватагою; ватажок; старший чабан’: Отож піднімаю перо, змайстроване зі старої гуцульської дримби, яку під Говерлою подарував мені веселий *ватаг*, котрому я повернув зір (Дочинець 2012: 5).
18. **Відчахнути** ‘відламувати, відокремлювати гілку від стовбура’: Зелені плахти ялин нависали з обох боків, *відчахнуті* гілки лежали піді мною (Дочинець 2012: 14).
19. **Вільгий** ‘вологий’: За дверима по-осінньому *вільго*, і цвіркуни сюрчать уже ліниво, ніби дрижать від холодної роси (Дочинець 2012: 21).
20. **Вариво** ‘те, що вариться або зварене’: Дерев’яною ложкою зачерпує *вариво* і врочисто підносить до губ (Дочинець 2012: 21).
21. **Впокорити** ‘робити кого-, що-небудь покірним, слухняним’: Я за нею, і на п’ятому кроці розсішкою таки *впокорив* її (Дочинець 2012: 32).
22. **Ватра** ‘вогнище, багаття’: Та що це, в мене був вогонь, була своя *ватра*-спасителька (Дочинець 2012: 34).
23. **Вовкун** ‘вовкулака’: В одного на плечах волохата голова з гострими вухами – *вовкун* (Дочинець 2012: 45).
24. **Ворохобний** ‘бунтівний; бентежний’: Темна й *ворохобна* – як завжди в цьому лісі (Дочинець 2012: 49).
25. **Верша** ‘сплетена з лози риболовна снасть, що має форму лійкоподібної корзини’: Розкинувши руки, ніби широкою *вершею*, загібав я остачу риби на пологий бережок (Дочинець 2012: 52).
26. **Вуйко** ‘дядько’: Як ви лікуєте, *вуйку* (Дочинець 2012: 76).
27. **Взір** ‘зір, погляд’: Ходиш *взором* по небу, як ногами по землі, – тихо промовив старий (Дочинець 2017: 9).
28. **Видіти** ‘бачити’: Чи я не *виджу*, яким ласим оком ти пасеш ще й молоду поштарку (Дочинець 2017: 15)...
29. **Вивірка** ‘білка’: Як ті *вивірки*, що набивають ямки поживою, яка там трухлявіє (Дочинець 2017: 95).
30. **Валун** ‘обточений дією води або льодовиків камінь, уламок гірської породи’: Спад гори кишів жовтогарячим дроком, між травами золотими змійками звивалися пішники, громадилися стада сірих *валунів* (Дочинець 2014: 6).
31. **Вервечка** ‘ряд, валка кого-небудь, низка чого-небудь’: Промивши очі, я вийшов на гребінь кряжу і побачив *вервечку* людей, що піднімалися звивистим плаєм (Дочинець 2014: 82).

32. **Ворина** ‘зрубаний тонкий довгий стовбур дерева, який використовують для огорожі; жердина’: Хто вони? – запитав я Світована, що саме зняв із *ворини* просохлу волову шкуру і розстеляв її на моріжку біля потічка (Дочинець 2014: 82).
33. **Волокуша** ‘знаряддя для згортання й транспортування сіна та соломи до місць укладання їх у стоги або скирти’: Головне – вгадати напрям *волокуші* (Дочинець 2014: 97).
34. **Вавка** ‘маленька ранка на тілі’: Старий помітив на стриженій голові малого якісь *вавки* і сказав, що пришле мазь (Дочинець 2014: 104).
35. **Галайкати** ‘голосно розмовляти’: Щовечора я обсипав свій закуток сіллю, освяченим натільним хрестиком накреслював круг себе коло, і щовечора духи лісу готували й *галайкали* з мороку (Дочинець 2012: 40).
36. **Горопашний** ‘який живе в горі, біді; бідолашний’: Жаль не до себе, жаль до *горопашної* деревинки, що ледве держалася корінцем тверді, проте всіма жилами тяглася до неба, і вітерко весело барився з нею (Дочинець 2012: 48).
37. **Горнець** ‘горщик’: Довбня всередині вигоріла, а *горнець* залишився рум’яний, як житня паляниця (Дочинець 2012: 61-62).
38. **Гуня** ‘верхня одежа з домотканого грубого, перев. нефарбованого сукна’: Коли втихають жарти-сміхи, дід скидає з пліч білу *гуню* і починає здалеку свою казку (Дочинець 2012: 86).
39. **Глиця** ‘листя деяких дерев у вигляді голок, шпильок; хвоя’: Під колючою *глицею* блищали слизькуваті гнізда маслюків (Дочинець 2012: 117).
40. **Гарувати** ‘важко, без відпочинку працювати’: Від таких днів спокою, днів осмисленого неробства користі більше, ніж від тих, коли *гаруєш* яко віл (Дочинець 2017: 30).
41. **Горгоші** ‘плечі’: Дідо брав мене на *горгоші* і повільно входив у бурхливу течію (Дочинець 2017: 69).
42. **Гусянка** ‘кисляк з пареного молока’: Між сніданком (дуже раннім) і обідом він щодня випивав горнятко *гусянки* (Дочинець 2017: 96).
43. **Гойний** ‘цілющий’: Тут, під *гойним* горіхом (Дочинець 2014: 19).
44. **Голобля** ‘одна з двох жердин, прикріплених кінцями до передньої частини воза, саней і т. ін., в які запрягають коня’: Кедь не по коню, то по *голоблях*, – зітхнув із сумною іронією старий (Дочинець 2014: 31).
45. **Гейби** ‘наче, немов’: Придивися з-під долоні: сонце *гейби* тріться (Дочинець 2014: 51).

46. **Газда** ‘господар’: Правда, важний *газдо*, в тому, що серце ваше зносилося (Дочинець 2014: 88).
47. **Гугнявити** ‘говорити нерозбірливо, у ніс’: Підбіг стрижений верткий чоловічок і, шулячи лисяче личко, *загугнявив* (Дочинець 2014: 89).
48. **Габа** ‘те, що покриває, застилає, оповиває і т. ін.; покривало’: Вітерець, пронизаний променями, котив обабоки сиві *габи* папоротей (Дочинець 2014: 94).
49. **Гучати** ‘звучати’: Під ними, на купинах, *гучали* чагарники й дикі трави (Дочинець 2014: 96).
50. **Дримба** ‘щитковий музичний інструмент’: Отож піднімаю перо, змайстроване зі старої гуцульської *дримби*, яку під Говерлою подарував мені веселий ватаг, котрому я повернув зір (Дочинець 2012: 5).
51. **Довбанка** ‘предмет, видовбаний із суцільного шматка дерева’: Я мав уже якісь *довбанки* з липи (Дочинець 2012: 61).
52. **Довбня** ‘велика дерев’яна палиця з потовщенням на кінці’: *Довбня* всередині вигоріла, а горнець залишився рум’яний, як житня паляниця (Дочинець 2012: 61–62).
53. **Долівка** ‘підлога’: Жодна краплина не просльозилася на встелену сухою хвою *долівку* (Дочинець 2012: 82).
54. **Дівка** ‘дівчина’: У лісі на орісі // Сова огонь креше; // Тото пес, не легінь, // Що з *дівками* бреше (Дочинець 2012: 85).
55. **Дітвачка** ‘маленька дівчинка’: Чи *дітвачка* при собі, чи ясно говорить (Дочинець 2017: 15).
56. **Дітвак** ‘дитина’: Отче Йоно, прошу навчити *дітвака* читати в писати (Дочинець 2017: 34).
57. **Дітвацтво** ‘дитинство’: Пригадую ранне *дітвацтво* (Дочинець 2017: 49).
58. **Драглі** ‘їжа зі згуслого при охолодженні м’ясного чи рибного відвару з дрібними шматочками м’яса або риби’: Заклятий, як масні *драглі* (Дочинець 2017: 86).
59. **Деренчливий** ‘який деренчить, у якому чути деренчання’: Голос у слухавці був старечий, *деренчливий* (Дочинець 2014: 4).
60. **Дрiк** ‘чагарникова або напiвчагарникова степова рослина родини бобових, що цвiте жовтими чи бiлуватими квiтами’: Спад гори кишiв жовтогарячим *дроком*, мiж травами золотими змiйками звивалися пiшники, громадилися стада сiрих валунiв (Дочинець 2014: 6).
61. **Днесь** ‘сьогодні’: Ти вже плакав *днесь* (Дочинець 2014: 17).
62. **Доста** ‘вистачить, достатньо’: Може, *доста* (Дочинець 2014: 17).

63. **Джерга** ‘товста і груба тканина; рядно, покривало’: Тоді кинув на мене вовняну *джергу*, а сам гулькнув у сіни (Дочинець 2014: 19).
64. **Домів** ‘додому’: Робота в нього добра, кожного рана несе *домів* сітку хліба (Дочинець 2014: 46).
65. **Дужість** ‘сила; здоров’я’: А в болю буває більше правди, як у *дужости* (Дочинець 2014: 83).
66. **Деца** ‘одиниця місткості, яка дорівнює одній десятій долі літра’: Десять коренів петрушки з листям залийте літром вина, варіть п’ять хвилин, тоді додайте дві ложки винного оцту і *децу* темного меду (Дочинець 2014: 89).
67. **Дараб** ‘ділянка землі’: Я не хворий, факт, – жваво говорив той, – зате хворий мій *дараб*, мій наділ під горою Гранкою (Дочинець 2014: 91).
68. **Днешній** ‘сьогоднішній’: Але думаймо про *днешній* день (Дочинець 2014: 94).
69. **Желіпати** ‘ревти’: Вона *желіпає* вже близько, пахне злежаною шерстю (Дочинець 2012: 14).
70. **Жінчовка** ‘жінка’: У тридцять *жінчовка* найкрасніша (Дочинець 2014: 87).
71. **Жони** ‘жінки’: Дуже простим: шерстинки з неї стекли потічком у долину, і сільські *жони*, які полощуть цуря, вгледіли їх (Дочинець 2014: 93).
72. **Залопотіти** ‘зашелестіти; захопати’: І *залопотів* я, як сніп, по гострому камінню, по колючих корчах ялівцю, хапаючи зубами мокру траву, обдираючи руки й обличчя (Дочинець 2012: 11).
73. **Зіпати** ‘кричати, горлати, репетувати’: Коли вернулося розуміння, на грудях моїх сиділо сіре пташеня і тоненько *зіпало* (Дочинець 2012: 14).
74. **Замашний** ‘влучний, жвавий, меткий’: Мене веселили її *замашні* приповідки (Дочинець 2012: 21).
75. **Зачумлений** ‘який утратив здатність ясно розуміти; очманілий’: *Зачумлений* від думок і сумнівів, упав я на ялинове ложе і заплющив очі (Дочинець 2012: 30).
76. **Заячати** ‘закричати’: Жаба пронизливо *заячала* (Дочинець 2012: 36).
77. **Закуток** ‘куток, комірчина’: Щовечора я обсипав свій *закуток* сіллю, освяченим натільним хрестиком накреслював круг себе коло, і щовечора духи лісу гототали й галайкали з мороку (Дочинець 2012: 40).
78. **Задубіти** ‘стати твердим, жорстким’: *Задубіла* на сонці грудка дзвеніла об камінь, як залізо (Дочинець 2012: 61).
79. **Заскількити** ‘почати жалібно стогнати, плакати’: Щось *заскільило* зовсім близько (Дочинець 2012: 76).

80. **Закамарок** ‘куток, невелике місце поза чим-небудь, вузький прохід у чомусь’: Я з серцем звіра нипав лісовими нетрями, хапаючи ніздрями тривожні повіви, стріляючи оком у ворухкі *закамарки*, вловлюючи найменші шерехи (Дочинець 2012: 102).
81. **Зело** ‘зелень’: буйно колосилося довкола *зело*, цвіли трави (Дочинець 2012: 108).
82. **Згук** ‘звук’: Всі *згуки* живого лісу доцільні і промовисті, жодного зайвого (Дочинець 2017: 9).
83. **Звізда** ‘зірка’: Пес на ньому стереже отари *звізд*, – показав пальцем на зоряного Пса, що кліпав нам гарячим оком (Дочинець 2017: 9).
84. **Звідати** ‘питати’: «Ти коли останній час мився?» – *звідаю* я (Дочинець 2017: 26).
85. **Замуцьканий** ‘забруднений’: А відтак підняв із землі свою *замуцькану* вовняну шапку, просунув крізь залізні штаби і намістив її на мою голову, пасуючи так, аби затулили рану (Дочинець 2017: 51)...
86. **Згага** ‘спрага; пристрасне бажання, жадоба чого-небудь; жага’: Діймала *згага* і спрага (Дочинець 2014: 13).
87. **Звинятися** ‘вибачатися’: *Звиняйте*, що я з такими фіглями до вас прибився (Дочинець 2014: 92).
88. **Здоровля** ‘здоров’я’: бо *здоровля* – то свобода (Дочинець 2014: 92).
89. **Йнак** ‘інакше’: Так чи *йнак*, а ці тварини більше відпочивають (Дочинець 2017: 17).
90. **Корч** ‘кущ’: І залопотів я, як сніп, по гострому камінню, по колючих *корчах* ялівцю, хапаючи зубами мокру траву, обдираючи руки й обличчя (Дочинець 2012: 11).
91. **Кипінь** ‘біла піна на воді під час її бурхливого вирування, а також кипіння’: Вода прийняла моє потовчене тіло в холодну *кипінь*, розгойдала, як солом’яну ляльку, і понесла до запаленого сонцем крайнеба (Дочинець 2012: 11).
92. **Корчомаха** ‘груба, крива або сучкувата палиця’: І я дерся в гушак, обминаючи взові колії і топтані стежини, вгадуючи в *корчомахах* звірині тропи (Дочинець 2012: 12).
93. **Криївка** ‘місце таємного зберігання чогось, або перебування когось; потайник, сховок’: Птиці тихли й завмирили, коли я човгав під деревами, звірі скляклими очима косилися з *криївок* (Дочинець 2012: 12).
94. **Катма** ‘нема, немає’: Ага, каміння тут *катма*, а те, що є – таке дрібне, що лише у горобців жбурляти (Дочинець 2012: 13).

95. **Квасний** ‘кислий’: посилав мене до криниці за «квасною водою» з глиняним пивняком, у якому цоркотіли камінці (Дочинець 2012: 18).
96. **Кузька** ‘комашка’: А той сміявся: то вони за кониками й *кузьками* летять (Дочинець 2012: 18).
97. **Котловина** ‘велика западина на поверхні землі’: Либонь, гаряча підземна жила, що текла з розколини гори, гріла цілу межигірну *котловину* (Дочинець 2012: 26).
98. **Кресало** ‘залізне або сталеве знаряддя для викресування вогню з кременю’: Пригадалося, що дід Гафич свій трут і *кресало* носив у шкіряному кисеті за пазухою (Дочинець 2012: 32).
99. **Криж** ‘хрест’: На землі дерево обчищаєш, відсікаєш триметровий *криж* і завдаєш собі на плечі (Дочинець 2012: 41).
100. **Кришиво** ‘подрібнена маса чого-небудь’: Плесо збурунилося, з темного дзеркала проламувались, як скляні осколки, рибини і хапали огняне *кришиво* з мого смолоскипа (Дочинець 2012: 50).
101. **Керунок** ‘напря́м’: *Керунок* твій далекий, довгий і неспогаданий (Дочинець 2012: 76).
102. **Кросна** ‘ручний ткацький верстат’: Ми ходили по людях і майстрували кому *кросна*, кому скриню, кому стіл чи лавку, а бувало, що й труну, коли нагла смерть заходила в село (Дочинець 2012: 89).
103. **Киселиця** ‘драглиста страва зі слив та борошна або труп’: За кілька днів виходила смачна й пахуча *киселиця* (Дочинець 2012: 101).
104. **Кляса** ‘клас’: Школа в нас була маленька – одна *кляса* (Дочинець 2017: 80).
105. **Кукібний** ‘бережливий, дбайливий’: Дівойко, ти днесь дуже *кукібна* (Дочинець 2014: 21).
106. **Капура** ‘хвіртка’: Уранці я прохопився від якогось звуку – скрипнула *капура* (так називають тут хвіртку) (Дочинець 2014: 25).
107. **Кедь** ‘якщо’: *Кедь* не по коню, то по голоблях, – зітхнув із сумною іронією старий (Дочинець 2014: 31).
108. **Крисаня** ‘капельох, бриль’: Мені ще дісталася пом’ята фетрова *крисаня* (Дочинець 2014: 34).
109. **Карк** ‘задня частина шиї з верхньою частиною хребта; зашийок’: Гостряком кістки надрівав шию і зламав *карк*, голову відкинув убік – «муравлям, щоб нас не їли» (Дочинець 2014: 59).
110. **Кадуб** ‘велика діжка’: Пили ми і вмивалися з цього *кадуба* (Дочинець 2014: 75).

111. **Кетяг** ‘гроно’: Не *кетяги*, а котята звисали з лози, сміялися до тебе (Дочинець 2014: 88).
112. **Кошар** ‘кошик’: Кошар за *кошаром* (Дочинець 2014: 98).
113. **Коби** ‘якби’: Я давно міг бути начальником, *коби* няня не вигнали з партії за діда-куркуля (Дочинець 2014: 101).
114. **Лабиська** ‘ноги’: Найгрубіші топтали мене, злосно б’ючи, як копитцями, тонкими *лабиськами* (Дочинець 2012: 36).
115. **Личак** ‘плетене з лика або іншого матеріалу селянське взуття, яке носили з онучами, прив’язуючи до ноги мотузками’: Ходив у легких сандалях-*личаках* (Дочинець 2012: 67).
116. **Легінь** ‘хлопець’: У лісі на орісі // Сова огонь креше; // Тото пес, не *легінь*, // Що з дівками бреше (Дочинець 2012: 85).
117. **Літепло** ‘тепло’: Ми сиділи допізна в сповитку вечірнього *літепла*, бо в лампі скінчився гас (Дочинець 2017: 9).
118. **Ловець** ‘мисливець’: Колись він був *ловцем*, полював задля виживання, а можливо, і з іншої потреби (Дочинець 2017: 25).
119. **Лайбик** ‘безрукавка’: Ану покажи свій *лайбик* (Дочинець 2014: 21).
120. **Любаска** ‘коханка’: Ліпше помолися за його *любасок* (Дочинець 2014: 84).
121. **Лупати** ‘кліпати’: Жінка розчаровано *залупала* дрібними очками в жирових напливах щік і брів (Дочинець 2014: 85).
122. **Лугош** ‘виноградник у дворі перед оселею’: Увесь *лугош* над двором чавить на сік (Дочинець 2014: 99).
123. **Мочаристий** ‘багnistий’: У *мочаристих* Кірешах милувались очі нарцисами, котрі наче білими зорями впали з неба і пахучим килимом заткали долину (Дочинець 2012: 25).
124. **Моцний** ‘міцний, сильний’: Став би мій дід *моцний*, як Геркулес, і багатий, як граф (Дочинець 2012: 87).
125. **Міздря** ‘шар підшкірної клітковини у тварин’: Розтягнув їх на обручах з гілок, зішкрябав жир і *міздру*, спочатку ножем, а далі тупим кремінцем (Дочинець 2012: 102).
126. **Мушт** ‘молоде вино, бурчак’: *Муштом* у нас називають молоде вино, бурчак (Дочинець 2017: 85).
127. **Моріг** ‘густа молода трава; мурава’: Тінь від постаті лягла на *моріг*, і мені здалося, що й тінь ця якась світла (Дочинець 2014: 28).

128. **Мнясце** ‘м’ясо, м’ясце’: Хаща нам пожертвувала *мнясце*, – кивнув на землю (Дочинець 2014: 59).
129. **Муравлі** ‘мурахи’: Гостряком кістки надрівав шию і зламав карк, голову відкинув убік – «*муравлям*, щоб нас не їли» (Дочинець 2014: 59).
130. **Моріжок** ‘густа молода трава; мурава’: Хто вони? – запитав я Світована, що саме зняв із ворини просохлу волову шкуру і розстеляв її на *моріжку* біля потічка (Дочинець 2014: 82).
131. **Мочило** ‘водойма’: Двоє сиділо по пояс у перегаченому *мочилі*, а їх родичі нагрівали в паленищі каміння й рогатинами підкочували до води (Дочинець 2014: 86).
132. **Нараяти** ‘порадити’: Зачерпнув жменею води – вона відгонила нафтою, яку баба *нараювала* мене глитати, коли кололо в животі (Дочинець 2012: 25).
133. **Най** ‘хай’: *Най* у поселі моїй добро сідає, радість витає, панує мир (Дочинець 2012: 82).
134. **Нипати** ‘ходити туди й сюди, вишукуючи що-небудь’: Я з серцем звіра *нипав* лісовими нетрями, хапаючи ніздриями тривожні повіви, стріляючи оком у ворухкі закамарки, вловлюючи найменші шерехи (Дочинець 2012: 102).
135. **Навісний** ‘навіжений’: Ми збирали дрібні яфини коло Обавського каменя, коли надбігла, *навісно* голосячи, жінка (Дочинець 2017: 15).
136. **Никати** ‘дивитися’: *Никали*, щось копали – і вертали ні з чим (Дочинець 2017: 57).
137. **Німурак** ‘про німу людину або таку, що ще не навчилася говорити’: Ви обоє *німураки*, зайвим словом один одного не притісните (Дочинець 2014: 16).
138. **Наустити** ‘наставляти, навчати’: Спитаєш у серця – і *наустить* тебе (Дочинець 2014: 28).
139. **Няньо** ‘батько’: Федьо в армії, мама у своєму клубі до вечора, а *няньо* десь у Казахстані ізслизся (Дочинець 2014: 36).
140. **Ниньки** ‘сьогодні’: А ти *ниньки* спробуєш його корінь на зуб (Дочинець 2014: 57).
141. **Напудитись** ‘налякатись’: Може, чогось *напудився* (Дочинець 2014: 83)?
142. **Нурт** ‘вир’: Кругляки шипіли, пускали *нурт* бульок (Дочинець 2014: 86).
143. **Нараз** ‘відразу’: Бо хворота, як усяка біда, липне – *нараз* не оддереш (Дочинець 2014: 94).

144. **Оторочити** ‘оточувати, оповивати вузькою смугою чого-небудь’: Іржавою папороттю *оторочена* ця стіна, ані кущика, за який би захопився (Дочинець 2012: 14).
145. **Обійстя** ‘садиба, двір’: Розросталося й моє *обійстя* (Дочинець 2012: 64).
146. **Огень** ‘вогонь’: У лісі на орісі // Сова *огень* креше; // Тото пес, не легінь, // Що з дівками бреше (Дочинець 2012: 85).
147. **Обрус** ‘скатерть’: Терка посунулася, розправила *обрус* (Дочинець 2012: 91).
148. **Опара** ‘заправлене дріжджами або закваскою рідке тісто, яке потім учиняють’: Змішай *опару* з мукою (Дочинець 2017: 88).
149. **Обора** ‘відгороджена частина подвір'я з приміщеннями для худоби’: *Обора* запустила, та мені стала добрим притулком у літніх мандрах, коли закортить подихати небом (Дочинець 2014: 42).
150. **Песиголовець** заст. ‘казкова людиноподібна істота з одним оком у лобі, що поїдає людей; циклоп; зневажл., лайл. Про людину, що втратила свої кращі риси і людську подобу; виродок’: Лише шкода, пане командире, що не ви нас ведете, а ці *песиголовці* (Дочинець 2012: 7).
151. **Прочуматися** ‘приходити до пам'яті’: *Прочумався* я вдосвіта і, боячись натрапити на людей, рушив у хащі (Дочинець 2012: 12).
152. **Потолоч** ‘нечисть’: І не мала смілості нічна *потолоч* переступити той захисний поріг (Дочинець 2012: 44).
153. **Повісти** ‘сказати’: Мушу *повісти*, що ці три звички дають користі більше за трьох помічників (Дочинець 2017: 38).
154. **Паперть** ‘церковний ганок’: За решіткою на церковній *паперті* сидів старий жебрак у неваляній гуні (Дочинець 2017: 51).
155. **Позір** ‘погляд’: Ви вже інший на *позір*, але головне в рисах залишилося (Дочинець 2014: 4).
156. **Празник** ‘свято’: Що за *празник* маєш? (Дочинець 2014: 21)
157. **Пак** ‘потім’: Ай, на півдня печінка затерпне, а *пак* (Дочинець 2014: 46)...
158. **Пчола** ‘бджола’: Раз далися *пчолі*, значить готові і в наші руки (Дочинець 2014: 56).
159. **Позавтра** ‘післязавтра’: І завтра так, і *позавтра* (Дочинець 2014: 83).
160. **Пришта** ‘притча’: У мене, няню, така *пришта*, що ганьба й казати (Дочинець 2014: 89).
161. **Парцела** ‘дуже маленька ділянка землі’: Якраз посеред моєї *парцели* (Дочинець 2014: 92)...

162. **Пощо** ‘навіщо, для чого’: *Пощо* се нам, правда (Дочинець 2014: 96).
163. **Рамено** ‘плече’: ... І був дід, широкоплечий, як двері, здавалося, що хата наша тримається на його *раменах* (Дочинець 2012: 17).
164. **Розсішка** ‘місце, де що-небудь розгалужується’: Я за нею, і на п’ятому кроці *розсішкою* таки впокорив її (Дочинець 2012: 32).
165. **Репіжити** ‘дуже сильно бити, шмагати’: Блискавка *репіжила* по ближньому ліску (Дочинець 2012: 91).
166. **Ровта** ‘загін війська’: У мене таких як ти *ровта* і малий возик (Дочинець 2014: 21).
167. **Розшолопати** ‘зрозуміти, збагнути що-небудь’: Аж ранком почав її *розшолопувати* (Дочинець 2014: 30).
168. **Розчовпати** ‘зрозуміти, збагнути що-небудь’: Я дивився на вогонь і *розчовпував* сказане (Дочинець 2014: 62).
169. **Спід** ‘нижня частина, дно чого-небудь’: Мабуть, тому що маю дещо сказати світу, маю що видобути зі *споду* душі (Дочинець 2012: 5).
170. **Струп** ‘кірка, яка вкриває поверхню або краї рани, що загоюється’: Я сумирно опустил очі додолу, на свої ноги, вкриті мерзким *струпом* (Дочинець 2012: 72).
171. **Се** ‘це’: Не треба *сього* лякатися (Дочинець 2017: 21).
172. **Спомогти** ‘допомогти’: Мене в сьому *спомогла* мудрість Гамаліїла (Дочинець 2017: 56).
173. **Сильветка** ‘силует’: І хоч картина була на пластику, я сприйняв її одразу – до болю знайому *сильветку* (Дочинець 2014: 8).
174. **Слабувати** ‘хворіти’: Колись розуміли се вірно, казали: *слабує* людина (Дочинець 2014: 52).
175. **Сідало** ‘сидіння’: А я млів на своєму *сідалі* (Дочинець 2014: 85).
176. **Тьопати** ‘бити, стьобати когось чим-небудь’: Як стріляли по нас і кулі *тьопали* з сукна криваве клоччя (Дочинець 2012: 8).
177. **Трут** ‘гніт або висушений гриб трутовик, який займається від іскри і використовується при викресуванні вогню’: Пригадалося, що дід Гафич свій *трут* і кресало носив у шкіряному кисеті за пазухою (Дочинець 2012: 32).
178. **Тризна** ‘поминки’: І зараз ця воля до життя була зламана злим птахом, що прийшов на мою *тризну* (Дочинець 2012: 48).
179. **Тичка** ‘довга палиця, жердина’: Потім ми пішли з ним в ліс за *тичками* (Дочинець 2012: 74).

180. **Тривок** ‘життя, існування’: Наповнення *тривку* «днями світящими» (Дочинець 2017: 5).
181. **Трапунок** ‘випадок’: Чи помічаєш, що деякі *трапунки* ніби вже були з тобою (Дочинець 2017: 21).
182. **Тімаха** ‘той, хто щось добре знає, уміє; майстер якоїсь справи’: Але, щоб стати *тімахою*, вдатним майстром свого діла, – цьому треба вчитися все життя (Дочинець 2017: 29).
183. **Топанки** ‘взуття’: Дідо й так і сяк мене перемовляє, а я своє: «Хочу *топанки!*» (Дочинець 2017: 50).
184. **Файно** ‘гарно’: Неділя, базарні люди *файно* вбрані, обуті, причесані, а я – нестрижений обірванець, із побитими ноженятами в куряві (Дочинець 2017: 50).
185. **Фіглі** ‘витівки, штуки, хитрощі для досягнення чого-небудь; дрібниці’: Звиняйте, що я з такими *фіглями* до вас прибився (Дочинець 2014: 92).
186. **Хлопчак** ‘дитина або підліток чоловічої статі’: *Хлопчаком* на толоці я не раз стежив за тим, як дід Гафич викрешує вогонь (Дочинець 2012: 31).
187. **Хосенний** ‘корисний’: Це не просто *хосенна* пожива, але й відживлення організму (Дочинець 2017: 55).
188. **Хосен** ‘користь’: І спожите піде на *хосен*, і сон буде добрим, і робота споритиметься (Дочинець 2017: 68).
189. **Цямрина** ‘одна деревина з колодязного зрубу’: *Цямрину* рознесло, як жменю пір’я, а мені на ліве плече кинуло колоду (Дочинець 2012: 7).
190. **Цюкати** ‘ударяти, стукати чим-небудь по чомусь’: Вернувся зі ступкою, став *цюкати* товкачиком (Дочинець 2014: 19).
191. **Цуря** ‘одяг’: Дуже простим: шерстинки з неї стекли потічком у долину, і сільські жони, які полощуть *цуря*, вгледіли їх (Дочинець 2014: 93).
192. **Чиркати** ‘терти чимось твердим об щось тверде’: Тоді почав *чиркати* один об другий камінці (Дочинець 2012: 31).
193. **Чмокати** ‘видавати губами звуки, що нагадують смоктання, цмокання’: *Чмокав*, попискував від насолоди, шептав щось своє (Дочинець 2012: 34).
194. **Чинити** ‘робити’: Здогадується, як *чинити* в складних випадках (Дочинець 2017: 21).
195. **Чей** ‘може, можливо, а що як’: *Чей*, суне на нас потопа (Дочинець 2017: 26)?
196. **Челядник** ‘людина’: Бувало, свічка, біля якої я сидів, як із живим *челядником*, говорила мені більше, ніж я до неї (Дочинець 2014: 73).

197. **Шопа** ‘покрівля, накриття на опорах для захисту чого-небудь від сонця, дощу і т. ін.’: В глиняній *шопі* весь час щось варилося, колотилося, сушилося, товклося (Дочинець 2012: 21).
198. **Шамрати** ‘шарудіти, шелестіти’: В торішньому листі на *шамрав* жменю букових жолудів, що вже кільчилися хвостиками ростків (Дочинець 2012: 27).
199. **Шерехатий** ‘який має нерівну, шорстку поверхню’: Тоді обіймав я *шерехатого* дуба, просячи його: «Дубе, дубе чорний... (Дочинець 2012: 60).
200. **Шпарувати** ‘замазувати будь-які нерівності на поверхні чого-небудь’: Довго і ретельно *шпарую* зуби і розминаю ясна (Дочинець 2017: 24).
201. **Шкарбуни** ‘старе, стоптане, рване взуття’: За садами, де починалася лугова воля, він роззувся і поклав *шкарбуни* в наплічник (Дочинець 2014: 49).
202. **Яко** ‘як’: Від таких днів спокою, днів осмисленого неробства користі більше, ніж від тих, коли гаруєш *яко* віл (Дочинець 2017: 30).

В аналізованих творах виявлено такі приклади **історизмів**:

1. **Багнет** ‘колюча зброя, яку звичайно насаджують на кінець дула рушниці; штик’: Я розв’язав ганчірку на руці – у траву, блиснувши лезом, ковзнув *багнет* (Дочинець 2012: 26).
2. **Бричка** ‘легкий візок для їзди, іноді з відкритим верхом’: Якогось вечора, коли я вертав з худобою, перестрів нас на *бричці* (Дочинець 2012: 24).
3. **Буржуйка** ‘невелика залізна грубка’: Розсідалися круг *буржуйки* і тягнули свої співанки (Дочинець 2017: 65).
4. **Дяк** ‘псаломщик’: Якось управитель прийшов на урок, *дяк* до масно-рясно вміхався (Дочинець 2012: 23).
5. **Жандарм** ‘особа, що служить у військах жандармерії’: Знав, що поголос про втечу війнунів селами і на мене вже чигають *жандарми* (Дочинець 2012: 12).
6. **Жабо** ‘нашивка з мережива або серпанку з оборками, що прикріплювалась до коміра верхньої чоловічої сорочки’: Відкрила біле *жабо* на грудці (Дочинець 2014: 21).
7. **Жорна** ‘плескуватий круглий камінь, призначений для лушення і розмелювання зерна та інших твердих предметів’: Якщо вино робить бочка, то хліб – *жорна* (Дочинець 2014: 70).
8. **Колгосп** ‘колективне господарство’: Колись чув сміховинку про кобилу, яка найкраще працювала в *колгоспі*, та головою колгоспу так і не стала (Дочинець 2017: 17)...

9. **Комсомольський** ‘прикм. до комсомол, скорочення: Комуністична Спілка Молоді’: Вищому *комсомольському* начальству це імпонувало – зручно загрибати жар чужими руками (Дочинець 2014: 9).
10. **Комсорг** ‘скорочення: комсомольський організатор’: То був нарис про *комсорга* з гірського селища, інваліда афганської війни (Дочинець 2014: 10).
11. **Купець** ‘власник торговельного підприємства, особа, що займається приватною торгівлею; покупець’: Черезе те *купці*, що з цілого світу приїздили сюди за крамом, називали її Червоною Руссю (Дочинець 2014: 35).
12. **Косар** ‘той, що косить траву’: *Косар*, що йшов на сіножать, брав із собою півхлібини, пелюстинку сала і глек топленого молока (Дочинець 2014: 70).
13. **Куркуль** ‘багатий селянин-власник, на якого працюють наймити і незаможники’: Я давно міг бути начальником, коби няня не вигнали з партії за діда-*куркуля* (Дочинець 2014: 101).
14. **Онуча** ‘шматок старої, брудної тканини; ганчірка’: Вмочував *онучу* і викручував мутну вологу в рот (Дочинець 2017: 39).
15. **Панцерник** ‘автомобіль, поїзд, військовий корабель, покритий панциром’: Перший *панцерник*, що гусінню повз від Копані, бухнув у колодязь, під яким я сидів із кулеметом (Дочинець 2012: 7).
16. **Піонер** ‘людина, яка вперше проникає в новий, недосліджений край і освоює його; член добровільної масової дитячої комуністичної організації, що об’єднує радянських школярів віком від 9 до 14 років’: І ми тут будемо *піонерами* (Дочинець 2017: 32).
17. **Пенго** ‘грошова одиниця Угорщини в період з 1925 по 1946 рр.’: Дістав п’ять *пенго* (Дочинець 2017: 50).
18. **Партія** ‘добровільний бойовий союз однодумців-комуністів, організований з представників робітничого класу, трудящих селян і трудової інтелігенції Радянського Союзу; Комуністична партія Радянського Союзу’: Я давно міг бути начальником, коби няня не вигнали з *партії* за діда-*куркуля* (Дочинець 2014: 101).
19. **Радгосп** ‘соціалістичне державне сільськогосподарське підприємство’: У садових трудах і прогулянках здичавілими *радгоспними* виноградниками я забував, чому я тут і що залишив там – у міській тіснєві і шалєнстві новопроголошеного «прискорєння» (Дочинець 2014: 29).
20. **Свита** ‘старовинний довгополий верхній одяг, звичайно з домотканого грубого сукна’: А в її понурого чоловіка горб ростє під *свитою* (Дочинець 2012: 45).

21. **Сотник** ‘особа, яка очолювала сотню’: – Куди нас женуть? – запитав я *сотника* Скобала, що з розбитим коліном кульгав збоку (Дочинець 2012: 6).
22. **Сівач** ‘той, хто висіває насіння в ґрунт’: Чоловіки – *сівачі* (Дочинець 2017: 8).
23. **Ступа** ‘пристрій для луцення та подрібнення різних речовин’: Вернувся зі *ступкою*, став цюкати товкачиком (Дочинець 2014: 19).
24. **Сіножать** ‘косіння трави на сіно, а також час, період цього косіння; косовиця’: Косар, що йшов на *сіножать*, брав із собою півхлібини, пелюстинку сала і глек топленого молока (Дочинець 2014: 70).
25. **Товкач** ‘товстий дерев'яний стрижень, ударами, натискуванням якого ущільнюють яку-небудь масу або подрібнюють, розтирають що-небудь’: Вернувся зі ступкою, став цюкати *товкачиком* (Дочинець 2014: 19).
26. **Френч** ‘військовий одяг в талію, з чотирма накладними кишнями і хлястиком’: А *френч* дірявили пропалені ямки (Дочинець 2012: 59).
27. **Центуріон** ‘у Стародавньому Римі – начальник частини легіону, центурії’: А може й тому, що вона горда і неприступна, як римський *центуріон* (Дочинець 2014: 39)...
28. **Шріг** ‘дрібні свинцеві кульки, які вживаються для стрільби з мисливської рушниці; дріб’: Жменями *шроту* вдарили в плечі перші краплі (Дочинець 2012: 91).
29. **Щуролов** ‘той, що ловить щурів і знищує їх’: Такий *щуролов*, старий веселий чолов'яга, зупинявся на кілька днів у нашій stodolі (Дочинець 2017: 58).

У мові творів М. Дочинця виявлено такі приклади **архаїзмів**:

1. **Вершок** ‘міра довжини’: *Вершок* – найменша міра довжини (Дочинець 2017: 37).
2. **Гарба** ‘високий віз на двох або чотирьох колесах’: Придивлявся, як неквапно, розмірено везуть повну *гарбу* воли, як намагаються через певну відстань відійти в затінок чи прилягти в болото, як в урочистий час вимагають водопою (Дочинець 2017: 17).
3. **Жбан** ‘дзбан, глекоподібний посуд’: І мої соки теж колись стечуть-повернуться в землю і мене запечатають у *жбан* вічності (Дочинець 2012: 81).
4. **Кисет** ‘гаман у формі торбинки, що затягується шнурочком’: Пригадалося, що дід Гафич свій трут і кресало носив у шкіряному *кисеті* за пазухою (Дочинець 2012: 32).
5. **Леміш** ‘частина плуга або іншого землерийного знаряддя, що підрізує шар землі знизу’: Тепер він для чогось притяг сюди іржавий *леміш*, знайдений під шопою (Дочинець 2014: 67).

6. **Острога** ‘металева дужка з зазубреним або гладеньким коліщам, прикріплена до задника чобота верхівця, якою при потребі підганяють коня; шпора’: З акаціевою *острогою* пішов я до річки (Дочинець 2012: 51).
7. **Праник** ‘дерев'яний гладенький валок для вибивання білизни під час прання’: Тугі, як *праники*, цівки товкли гілляччя, лупили по віялах папороті, по торішньому листі (Дочинець 2014: 61).
8. **Сволоок** ‘балка, яка підтримує стелю в будівлях’: А під *сволоком* кліпає лампа, дівчата обсіли лавки, прядуть (Дочинець 2012: 85).
9. **Схимник** ‘чернець, що прийняв схиму’: «Ваша правда, кожен мусить мати свій почерк», – одказав *схимник* (Дочинець 2017: 34).
10. **Стодола** ‘будівля для зберігання снопів, сіна, полови тощо, а також для молотьби, віяння і т. ін.; клуня’: Такий щуролов, старий веселий чолов'яга, зупинявся на кілька днів у нашій *стодолі* (Дочинець 2017: 58).
11. **Слугиня** ‘служниця’: Баба мені пригадується як *слугиня* води (Дочинець 2017: 72).
12. **Сулія** ‘велика пляшка; бутель’: На підвіконні стояла *сулія* з гасом (Дочинець 2017: 78).
13. **Себто** ‘тобто’: Не було дня, щоб ми бодай на кілька годин неходили в луги чи бутин, *себто* ліс (Дочинець 2014: 107).
14. **Толока** ‘залишене під пар поле, що служить пасовищем для худоби’: Хлопчаком на *толоці* я не раз стежив за тим, як дід Гафич викрешує вогонь (Дочинець 2012: 31).
15. **Тужурка** ‘куртка для щоденного носіння або формений верхній одяг’: Дали мені *тужурку*, шапку, юхтові чоботи і шкіряну сумку через плече (Дочинець 2012: 24).
16. **Химородний** ‘здобутий чаклунням’: Боїться його *химородна* нечисть, навіть гаддя обминає, а миші казяться (Дочинець 2014: 56).
17. **Шанці** ‘земляні укріплення у вигляді ровів з насипом; окопи’: І в порослих *шанцях* під жаб'яче голосіння копали просвирник (Дочинець 2014: 56).
18. **Шопа** ‘покрівля, накриття на опорах для захисту чого-небудь від сонця, дощу’: Тепер він для чогось притяг сюди іржавий леміш, знайдений під *шопою* (Дочинець 2014: 67).

3.2.СЛОВА, ЗАПОЗИЧЕНІ З УГОРСЬКОЇ МОВИ

Через те, що Закарпаття довгий час відносилось до Угорщини в різні періоди історії, в лексику цього регіону ввійшло багато запозичень з угорської мови, які збагачують лексику місцевості, а також додають колориту. Докладніше проаналізувавши мово стиль Мирослава Дочинця, нам вдалося виявити також ряд слів, запозичених з угорської мови та подати їх разом з угорськими відповідниками.

1. **Бокораш** ‘плотогін’ – походить через посередництво рум. *bokor* («кущ», «пліт») від угор. *bokor* («кущ»).
2. **Боканчі** ‘черевики’ – походить від угорського *bakancs*.
3. **Газда** ‘господар’ – походить від угорського *gazda*.
4. **Дараб** ‘ділянка землі’ – походить від угорського *darab*.
5. **Деца** ‘одиниця місткості, яка дорівнює одній десятій долі літра’ – походить від угорського *decí*.
6. **Кошар** ‘кошик’ – походить від угорського *kosár*.
7. **Капура** ‘хвіртка’ – походить від угорського *kapu*.
8. **Лабиська** ‘ноги’ – походить від угорського *láb*.
9. **Легінь** ‘хлопець’ – походить від угорського *legény*.
10. **Лугош** ‘виноградник у дворі перед оселею’ – походить від угорського *lugas*.
11. **Мочаристий** ‘багnistий’ – походить від угорського *mocsár*.
12. **Мушт** ‘молоде вино, бурчак’ – походить від угорського *must*.
13. **Топанки** ‘взуття’ – походить від угорського *topán*.
14. **Хосенний** ‘корисний’ – походить від угорського *hasznos*.
15. **Хосен** ‘користь’ – походить від угорського *haszon*.

3.3. ОСОБЛИВОСТІ МОВОСТИЛЮ ЮРІЯ СТАНИНЦЯ

Аналізуючи мово стиль Юрія Станинця, можна дійти висновку, що митець досить часто послуговується діалектною лексикою. В ході більш детального аналізу роману, ми виявили приклади **діалектизмів**, а саме:

1. **Айно** ‘так’: Ти ні, але я – *айно* (Станинець 2006: 40).
2. **Бараболя** ‘картопля’: Його Сура ходила від сусіда до сусіда з рябуном чи іншою посудиною, перемінювала крам на молоко, на *бараболю*, фасолю, на миску кукурудзяної муки, а Мошко не розлучався зі своїм кошаром, сопілкою і міхом (Станинець 2006: 57).
3. **Белендати** ‘базікати’: Юра почав щось там *белендати*, а я розглядаюся по хаті (Станинець 2006: 42).
4. **Бербениця** ‘діжечка, барило’: У коморі – *бербениці*, дужки просто довбані з дерева (Станинець 2006: 115).
5. **Бервено** ‘колода’: Любив він дивитися, як із сукуватого, кривого дерева витягується рівний гладкий протес, *бервено* чи козел (Станинець 2006: 48).
6. **Бесаги** ‘подвійна торба; сакви’: На це Іван переказав, що таких, як Петро, може й двох зав’язати в *бесаги*, перекинути через плече і нести бодай до Ростокі, щоб кинути в найбільшу крутість Синявки (Станинець 2006: 119).
7. **Бігме** ‘уживається для підтвердження чого-небудь або запевнення в чомусь і т. ін.’: *Бігме*, що так (Станинець 2006: 225).
8. **Бітанга** ‘шибенник’: Але скоро побачила, що нема на чому жити, а до того муж був *бітанга* (Станинець 2006: 217).
9. **Боляк** ‘хвороба’: Коли він висушив якусь млаку на лазкові, хоч би й найменшу, йому здавалося, що зробив велике добродійство тій землі, збавив її ще одного *боляка*, який гнив на її тілі і дошкуляв так, як нам дошкуляє якийсь боляк, приміром, на долоні (Станинець 2006: 48).
10. **Босорканя** ‘вільма’: А гей, люде, ніч *босоркані* розношують (Станинець 2006: 175).
11. **Бохтар** ‘Оповісник, вістовець’: ’: Нагле всі затихли, бо з вишнього кінця долинув сигнал урядового рога – *бохтар* сигналив час (Станинець 2006: 154).
12. **Будуче** ‘майбутнє’: Та Мошкові перспективи і надії на *будуче* були ще більшими (Станинець 2006: 56).
13. **Валов** ‘дерев’яна посудина у вигляді довгастого чотирикутника, призначена для годівлі та напування тварин’: Час вечірній, то й клопоти вечірні; зготувати щось для родини, наповнити *валови-жолоби* свіжою водою, бо от-от покажеться з толоки

- худобинка, збочуючи з чененика на тінисті від буйних садів стежини, Газдині втрачають недільну святковість, побожний настрій богослужіння витісняють житейські будні (Станинець 2006: 33).
14. **Варош** ‘місто’: Коло Юрового городу зупинив коней, зіскочив і вибіг стежкою до хати – чи готовий, бо також мав справи у *вароші*, а ще хотів сам чути, як вирішуватиметься судова справа, щоб в разі потреби стати в допомі (Станинець 2006: 165).
  15. **Ватра** ‘вогнище, багаття’: Кинулася до *ватри*, підкинула сухого галуззя, яке зразу ж весело спалахнуло (Станинець 2006: 94).
  16. **Видав** ‘видно’: Крадене красти, *видав*, і не гріх (Станинець 2006: 221).
  17. **Видіти** ‘бачити’: А то я вп’юся, ще й сватів не *видячи* (Станинець 2006: 38).
  18. **Випарити** ‘висікти, відшмагати кого-небудь’: Найбільше терпів брат Іван, бо його будь за що могла *випарити* (Станинець 2006: 109).
  19. **Випулятися** ‘витріщатися на когось, щось’: Що *випуляєшся* (Станинець 2006: 93)?
  20. **Вихарити** ‘прибрати, почистити’: Оженишся, а молода жінка як *вихарить*, а собою озарить, як то кажуть, – то аж зацвіте це старе дупло (Станинець 2006: 34).
  21. **Вітець** ‘батько’: Батько, знаючи, чого сі прийшли, згадав Петрового *вітця* (Станинець 2006: 72).
  22. **Вон** ‘геть’: Марта вийшла *вон* (Станинець 2006: 279).
  23. **Вуйко** ‘Дядько по матері, брат матері’: Зараз батько з *вуйком* підуть, тоді будете молитися наголос обоє – хочу чути, як то ви там молитесь, чи не забули й те, що вас навчила через зиму (Станинець 2006: 71).
  24. **Вуйош** ‘верхній чоловічий одяг’: Тут-там видно було й білий холошнаний *вуйош*, але його вже тільки ті плечі носили, на котрі звисали сиві намащені пелехи (Станинець 2006: 65).
  25. **Гайник** ‘лісник, лісничий’: Того тільки й чекано, бо одного вечора зайшли до старости сільські *гайники* (Станинець 2006: 220).
  26. **Гаті** ‘труси, підштаники’: З першим ударом Петро зник у хаті, а незабаром вийшов з перекинутим через плече рушником, милом у руці, без капелюха і просто в *гатях* та прядивній сорочці, витягненій зі заганки (Станинець 2006: 64).
  27. **Гейби** ‘наче, немов’: І нараз чути зо всіх боків, *гейби* хтось колоті дрова кидав об дошки (Станинець 2006: 145).
  28. **Гойкати** ‘кричати’: Ану, *гойкніть* там, най люде зйдуться (Станинець 2006: 222).
  29. **Горі** ‘угору’: Вийде *горі* селом на верхи і ще добре вам треба простерти ноги, заки дійдете до Вишнього Шарду (Станинець 2006: 63).

30. **Гостець** ‘ревматизм’: Бо як Кляпчучку *гостець* зігнув у попереці, вже не могла йти на поле, тільки все коло хати (Станинець 2006: 114).
31. **Грунь** ‘вершина гори’: Церква стояла на межі між *грунями* і долиною, через те й видно було з її вежі довколишні долинянські села, а так само з тих сіл можна розгледіти, як біліється вона, мов акрополіс із широчезним передмістям (Станинець 2006: 67).
32. **Гунцут** ‘негідник’: Учений розум – то *гунцуство* (Станинець 2006: 193).
33. **Газда** ‘господар’: Ненадовго затримуються і *газди* (Станинець 2006: 33).
34. **Газдиня** ‘господарка’: Час вечірній, то й клопоти вечірні; зготувати щось для родини, наповнити валови-жолоби свіжою водою, бо от-от покажеться з толоки худобинка, збочуючи з чененика на тінисті від буйних садів стежини, *газдині* втрачають недільну святковість, побожний настрій богослужіння витісняють житейські будні (Станинець 2006: 33).
35. **Ганч** ‘недолік’: Чи не мають якогось *ганчу* (Станинець 2006: 52)?
36. **Гарадичі** ‘сходи’: Вставала від кросен, виходила, проходила ганком поза хату і так, без платка, боса стояла на *гарадичах* (Станинець 2006: 184).
37. **Гвер** ‘рушниця’: Чи віддасте її по-доброму, чи маємо і військом, *гверами*, шаблями з вашого замку добувати (Станинець 2006: 43)?
38. **Даколи** ‘іноді’: Так ставалося, що *даколи* доньки наших князів виходили за мадярських хлопів (Станинець 2006: 155).
39. **Дараб** ‘шматок’: Сьорбнув двічі-тричі пасулі з капустою чи потяг в одну руку *дараб* тенгеречаника, в другу – квасного, аж до ліктя тече, голубця – і на вулицю, в сад, в лісок (Станинець 2006: 201).
40. **Деца** ‘одиниця місткості, яка дорівнює одній десятій долі літра’: Бо в світі люди зійдуться, посідають, закуряться, кожен собі заплатить дві, три *деци* вина чи пляшку пива, горілки, кожен собі вип’є, поговорять і розійдуться (Станинець 2006: 172).
41. **Дивниця** ‘диво’: І не *дивниця*, що без Маріїної помочі ніяке діло не обійшлося в селі (Станинець 2006: 217).
42. **Дівка** ‘дівчина’: Кричу: *дівки*, та ж вас вдома чекають, та ж тепер не пилипівка (Станинець 2006: 81).
43. **Дітвак** ‘дитина’: Він так масно говорив, як малий *дітвак*, що хоче дістати цукру від матері, яка вернулася з торгу (Станинець 2006: 80).
44. **Дітвачня** ‘дітвора’: Вимудрував я таку засувку на лісу, щоб *дітвачня* не могла відчинити (Станинець 2006: 34).

45. **Днесь** ‘сьогодні’: *Днесь* ти, завтра я (Станинець 2006: 38)...
46. **Домів** ‘додому’: А не будете боятися *домів* піти, – дразнив Гаврило дівчат (Станинець 2006: 154).
47. **Дорадник** ‘назва службовця-консультанта’: Наші мужі сиділи при князівському дворі і були першими *дорадниками* князя (Станинець 2006: 155).
48. **Драниці** ‘тоненькі дощечки для оббивання стін і стелі під штукатурку, для покриття дахів і т. ін.’: Чепурні, білявочолі хати, криті соломою чи *драницями*, вітають її садами (Станинець 2006: 32).
49. **Жона** ‘дружина’: Хотіла сказати йому, що була на розиграх, що Петро проводив її додому, що стояла з ним під горіхами, бо не мала чому поспішати, бо любить Петра, бо хоче бути його *жоною* (Станинець 2006: 138).
50. **Зальофаний** ‘заляпаний’: Дивилась на замурзані обличчя, *зальофані* болотом сорочки (Станинець 2006: 249).
51. **Звізда** ‘зірка’: На землю дивиться поодна *звізда*, але морозу вони не надивлять, бо не так воно заноситься (Станинець 2006: 182).
52. **Зорівка** ‘горілка’: Шушу-шушу – і вже по селу рознеслася чутка, що має Мошко добру, міцну, а при тім дешеvu *зорівку* (Станинець 2006: 58).
53. **Імитися** ‘взятися’: Добре б *імитися* хоч мало, щоб вкоротити часу (Станинець 2006: 226).
54. **Ймня** ‘ім’я’: Сватаємо тя, а ще й того не знаємо, яке *ймня* дав тобі наш піп (Станинець 2006: 46)?
55. **Кабат** ‘пальто’: Тут групка стоїть, обступивши легіня без капелюха, з обдертим *кабатом*, розстебнутою сорочкою (Станинець 2006: 123).
56. **Камізелька** ‘жилетка, безрукавка’: Якби прийшов Василь Гаврилів, кажи, що я вже пішов у рубань, най іде й він, – сказав Юра жінці, накидаючи на плечі *камізельку*, і подався поза клуню попід розлогу йонатанку і зимушню «кормошу» на батьків двір, прямуючи до вулиці (Станинець 2006: 246).
57. **Кантар** ‘вездечка’: Вбрання його золотом ткане, сталева зброя блищить у місячнім світлі, ще й *кантар*-вездечка на коні золотом ковані (Станинець 2006: 156).
58. **Касарня** ‘казарма’: Коли спочинок у *касарнях*, всі однакові, але на площі, в полі – він попереду, а вони – за ним (Станинець 2006: 175)...
59. **Катуна** ‘солдат’: Підеме в *катуни* – // станеме панами, // не єдна дівчина // поплаче за нами. // Ей, гой, поплаче за нами (Станинець 2006: 150)...
60. **Когут** ‘півень’: Будь здоров, бо нас тут ще й *когути* готові застати (Станинець 2006: 53).

61. **Кой** ‘коли, якщо’: То рука Божа, то судьба, то доля, то так має бути, що вдієш, *кой* так ти суджено (Станинець 2006: 259).
62. **Кошар** ‘кошик’: Не менш перешкоджав і звисаючий міх, що ховав на своєму дні онучі, ганчірки – ціна виміну промислових продуктів, які лежать окремо в *кошарі*, утримуваному лівою рукою, і палиця в нього, та й вона не на великій услугі, бо права рука, що тримає її й міха, здається, ще вставляє у проріз густого заросту звисаючу на мотузочку сопілку (Станинець 2006: 54).
63. **Кресаня** ‘капелюх’: На голос дзвонів піднімалися *кресані*, жіночі рукави замаяли, кидаючи побожно хрести, дядьки підводилися, висякували, нагинаючись до землі, носи, готувалися до відправи (Станинець 2006: 68).
64. **Крумплі** ‘картопля’: На завтра думаю йти на Данчано під *крумплі* розорати (Станинець 2006: 79).
65. **Крутіль** ‘вир’: На це Іван переказав, що таких, як Петро, може й двох зав’язати в бесаги, перекинути через плече і нести бодай до Ростоки, щоб кинути в найбільшу *крутіль* Синявки (Станинець 2006: 119).
66. **Лаби** ‘ноги’: Лише *лаби* ’му будуть стирчати з горшка (Станинець 2006: 218).
67. **Лабощ** ‘металева посудина з ручками та кришкою для варіння страв’: У хаті наказав дружині скоро нарубати в *лабощ* ковбаси, солонини і хоч вісім яєць, застелити у великій кімнаті стіл, покласти два тарелі, хліб (якраз мали пікльований – дуже добрий житній хліб) (Станинець 2006: 268)...
68. **Лада** ‘скриня для одягу’: І робить мені місце, посуваючись чистими покрівцями, якими *лада* встелена (Станинець 2006: 42).
69. **Лаз** ‘рівна місцевість, вкрита трав’янистою рослинністю, що розвивається протягом усього вегетаційного періоду’: І нивки в нього досить урожайні, *лаз* на добрих чотири вози сіна і два отави (Станинець 2006: 35).
70. **Легінь** ‘юнак, парубок’: Петро послухав *легінські* філі, та скоро відділився, попрямував через потічок додому, бо сам собі і господар, і господиня (Станинець 2006: 33).
71. **Леда** ‘тільки, тільки-но’: Знає, що може бути вигнаним із хати, і ще молити Бога, щоб *леда* що залишилося йому з нязнанини, щоб не остався голим, як перст, тягнувши ключку з сусідом (Станинець 2006: 162).
72. **Ліцитація** ‘аукціон’: Ще громада рішила, щоб староста просив *ліцитацію* на другий тиждень посту, і розмова перейшла на неурядові теми (Станинець 2006: 182).

73. **Любитись** ‘подобатись’: І хоч як це жінці не *любилосьь*, а все-таки мусіла смажити яєшню, парити молоко і давати чисту сорочку (Станинець 2006: 226).
74. **Мало** ‘трохи’: Почекай *мало* (Станинець 2006: 71).
75. **Масно** ‘улесливо’: Він так *масно* говорив, як малий дїтвак, що хоче дістати цукру від матері, яка вернулася з торгу (Станинець 2006: 80).
76. **Минута** ‘хвилинка’: Тільки на одну *минуточку*, тільки подивитись, які тітка рушники, скатерки на перебирала (Станинець 2006: 185)...
77. **Млака** ‘заболочена низина; трясовина’: Коли він висушив якусь *млаку* на лазкові, хоч би й найменшу, йому здавалося, що зробив велике добродійство тій землі, збавив її ще одного боляка, який гнів на її тілі і дошкуляв так, як нам дошкуляє якийсь боляк, приміром, на долоні (Станинець 2006: 48).
78. **Мусай** ‘потрібно’: У вас є, бо ваша робота чекана, а нам *мусай* поспішати (Станинець 2006: 74).
79. **Навилок** ‘держак вил’: Ще не в одній хаті рівномірно і мов до такту: гуп-гуп, гуп-гуп, вигупкували жінки *навилками* (Станинець 2006: 53).
80. **Наголос** ‘голосно, гучно’: Хтось *наголос* рахував (Станинець 2006: 154).
81. **Найліпше** ‘найкраще’: Ця *найліпше* була їй до лиця (Станинець 2006: 95).
82. **Нараз** ‘відразу’: І *нараз* чути зо всіх боків, гейби хтось колоті дрова кидав об дошки (Станинець 2006: 145).
83. **Ногавиці** ‘штани’: Носить чоловік, приміром, *ногавиці*, носить (Станинець 2006: 240).
84. **Нянизнина** ‘спадок’: Знає, що може бути вигнаним із хати, і ще молити Бога, щоб леда що залишилося йому з *нянизнини*, щоб не остався голим, як перст, тягнучи ключку з сусідом (Станинець 2006: 162).
85. **Нянько** ‘батько’: Та бо ви вже гніваєтесь, а я справді спішу, бо *нянько* вже сидить на возі (Станинець 2006: 74).
86. **Оболок** ‘вікно’: Скоком, коню, скоком // Горі тим потоком, // Вербуються хлопці // Під моїм *оболоком* (Станинець 2006: 92).
87. **Овва** ‘ні’: *Овва* (Станинець 2006: 122)!
88. **Огень** ‘вогонь’: Значить, *огень* не розігнав (Станинець 2006: 263)...
89. **Отворити** ‘відкрити’: А чому ти не *отворив* писок тоді, коли було треба, але говориш тепер, коли вже пізно (Станинець 2006: 102).
90. **Паленка** ‘горілка’: Нас не Мошко нищить, але його чортів помічник – *паленка* (Станинець 2006: 174).

91. **Папіря** ‘документ’: Дістане такий Лиля якесь *папіря* від панів, зниже плечима, та чудується, звідки його знають і в Севлюші, коли він ні з ким не бився, не сварився, ні від кого не переорав, не перекосив (Станинець 2006: 163).
92. **Пасоля** ‘квасоля’: Тут сіється жито та овес, садиться картопля та піша *пасоля* в міжряддя (Станинець 2006: 87).
93. **Патик** ‘палиця’: Але тепер уже виймай чуплака і ріж бука, як не маєш *патики* в руді, бо гора тут спадає, як кажуть, стрімголов (Станинець 2006: 64).
94. **Пахнячий** ‘той, що пахне’: Каже, що підмащує їх такою самою *пахнячою* помадою, як і севлюський журат свої (Станинець 2006: 42).
95. **Паця** ‘порося’: Старші ані не пробують йти за *пацятами*, бо їм не порадити з ними (Станинець 2006: 83).
96. **Пелех** ‘жмут, пасмо волосся, вовни, трави і т. ін.’: Тут-там видно було й білий холошнаний вуйош, але його вже тільки ті плечі носили, на котрі звисали сиві намащені *пелехи* (Станинець 2006: 65).
97. **Перепудитися** ‘перелякатися’: Та знаєте, я *перепудилася*, не кажу нікому нічого (Станинець 2006: 235).
98. **Петек** ‘свитка’: Влітку дозирала курчат від ворон та яструбів, при тім пряла вовну, готувала на *петеки* пряжу, телят годувала, рої дозирала (Станинець 2006: 114).
99. **Писок** ‘обличчя, рот’: А чому ти не отворив *писок* тоді, коли було треба, але говориш тепер, коли вже пізно (Станинець 2006: 102).
100. **Під** ‘горище’: Он на *поді* старезні сусіки (Станинець 2006: 114).
101. **Піпа** ‘люлька’: Став і набиває *піпку* (Станинець 2006: 39).
102. **Плат** ‘хустка’: Не думала й не знала, що це є: міх, *плат*, ще щось (Станинець 2006: 72)...
103. **Погар** ‘келих’: Бородавчук запросив *погарчик*, бо дуже змучився при оранці на Обочі (Станинець 2006: 86).
104. **Пожар** ‘пожежа’: Ся вістка рознеслася по селу, мов *пожар*, а ввечері не в одному місці чути було , як мінялися завтрашні плани: «Я мав отаву завтра косити... Я хотіла пасулю зорвати...» (Станинець 2006: 144).
105. **Позирати** ‘дивитися куди-небудь або на кого-, що-небудь, роздивлятися когось, щось’: Чи мало в селі таких людей, в котрих одинока мрія – дістати в руки сільську печатку, щоб люди зверталися до них: «Пане старосто, будьте такі добрі, ходіть оцінити шкоду, яку мені зробили сеї ночі...», чи щоби десь у Севлюші чужосільські люди показували: «*Позирайте*, се новий шардівський староста...» (Станинець 2006: 129).

106. **Поміч** ‘допомога’: Коло Юрового городу зупинив коней, зіскочив і вибіг стежкою до хати – чи готовий, бо також мав справи у вароші, а ще хотів сам чути, як вирішуватиметься судова справа, щоб в разі потреби стати в *помочі* (Станинець 2006: 165).
107. **Порайгися** ‘поратися’: Швидко *пораївся* біля господарства і подався до свого стрія Юри, батькового молодшого брата (Станинець 2006: 70).
108. **Послідній** ‘останній’: Буду знати, що стояв за прадідівське, а як і втрачу, то не з власної волі, і *последнім*, а не першим, що маю втратити (Станинець 2006: 162).
109. **Постоли** ‘плетене з лика або іншого матеріалу селянське взуття, яке носили з онучами, прив'язуючи до ноги мотузками’: Нераз засинала в діда на колінах, слухаючи спогади про давнину, як то раніше не було в селі склепів, а коли вже були, то майже порожні, бо в одному куті лежала купа шкіри та *постоли*, не вудженої, а прямо із шерстю, тільки висушеної (Станинець 2006: 116).
110. **Препяствіє** ‘перепона’: «Хто би знав якесь *препяствіє*, має заявити власті церковній» (Станинець 2006: 263).
111. **Пудити** ‘лякати’: *Випудить* вона твоїх павуків (Станинець 2006: 70).
112. **Пудло** ‘коробка або футляр’: В якомусь *пуделку* намисто, ще гордів із коломазю та й по всьому (Станинець 2006: 116).
113. **Пук** ‘пучок’: Таких два дні – і поле опустіє, лишаться тільки гострі *пуки*, мов понабивані в землю сторчма колики, як багнети над головами армії, що стоїть на рівному полі перед парадом перемоги (Станинець 2006: 146).
114. **П'ястук** ‘кулак’: Я кажу, щоб нашу царину сокотив сего літа Іван Волошин та Юра Чингавчук, а не ті, кого вибрано днесь тиждень, – гримнув сильним басом, повернувшись лицем до односельців, спершись *п'ястуком* лівої руки на стіл (Станинець 2006: 104).
115. **Розлопоніти** ‘розповісти’: А в нашому кінці таке *розлопоніли*, що страх (Станинець 2006: 90).
116. **Рябун** ‘різнобарвний домотканий килим’: Його Сура ходила від сусіда до сусіда з *рябуном* чи іншою посудиною, перемінювала крам на молоко, на бараболю, фасолю, на миску кукурудзяної муки, а Мошко не розлучався зі своїм кошаром, сопілкою і міхом (Станинець 2006: 57).
117. **Сарака** ‘бідолаха’: *Сарака*, як жалісно співають, – промовила тихо Олена Кудрейчикова (Станинець 2006: 149).
118. **Свальбувати** ‘грати весілля’: Сватати с'як треба, *свальбувати* так (Станинець 2006: 39).

119. **Серенчити** ‘таланити’: *Серенчило* їй, бо знала по-мадярськи (Станинець 2006: 217).
120. **Склеп** ‘крамниця’: Та з кожним місяцем виповнювався *склеп* товаром, а друга кімната з шинком – господарями (Станинець 2006: 59).
121. **Склепар** ‘дрібний торговець; власник невеликої крамниці’: А не маєш часу, то біжи туди, де можна на *склепаря* кричати, як на осла (Станинець 2006: 74).
122. **Смолавити** ‘шморгати’: Та що тоді *смолавиш* (Станинець 2006: 109)?
123. **Сокотити** ‘берегти’: Я кажу, щоб нашу царину *сокотив* сего літа Іван Волошин та Юра Чингавчук, а не ті, кого вибрано днесь тиждень, – гримнув сильним басом, повернувшись лицем до односельців, спершись п’ястуком лівої руки на стіл (Станинець 2006: 104).
124. **Солонина** ‘сало’: У мальовану кошарку на руку вмістив шинку, ковбасу, спору скибу *солонини*, яйця, на тарільчикові – масла, в блюдыткові – випеченого сиру, сіль, колачі (Станинець 2006: 204).
125. **Стидатися** ‘соромитися’: *Стидайся* (Станинець 2006: 126)!
126. **Стрий** ‘дядько по батькові, брат батька та чоловік батькової сестри’: Піду зі *стриєм* (Станинець 2006: 39).
127. **Студінь** ‘сильний холод, мороз’: Буде час піддаватися *студені* на старості (Станинець 2006: 166).
128. **Судьба** ‘доля’: То рука Божа, то *судьба*, то доля, то так має бути, що вдієш, кой так ти суджено (Станинець 2006: 259).
129. **Сусік** ‘засік’: Он на поді старезні *сусіки* (Станинець 2006: 114).
130. **Схарити** ‘згребти’: Я *схарю* парцелу і буде сіно, як м’ята (Станинець 2006: 56).
131. **Сяг** ‘сажень’: Скільки *сягів* будуть рубати, те дізнаються потім (Станинець 2006: 192).
132. **Тайстра** ‘гуцульська торбина, яку носять через плече’: Крізь відчинені двері зодвору долинали невдоволені, обурливі викрики: «Не треба нам таких сторожів!», «Най найме сторожити Суру!», «Так недовго пустити село з *тайстрою*!», та вони не були сильними настільки, щоб сягнути столу, губилися в натовпі (Станинець 2006: 101).
133. **Ташка** ‘шкіряна сумка, яку носили на ремені через плече’: Якщо це неправда, що тут написано... – вдарив себе по *ташці*, яка вже висіла на своєму місці, закинута назад, повішена на ремінній завісці (Станинець 2006: 269).
134. **Творитися** ‘переживати, перейматися’: Е, *творися* (Станинець 2006: 51).

135. **Тенгериця** ‘кукурудза’: Тут господині сіяли коноплі, огірки, капусту, ранню пасолу, *тенгерицю* (Станинець 2006: 144).
136. **Торнац** ‘ганок’: Пещені телички аж бігли помекуючи, бо паша їм не дуже смакувала, а знали добре, що бабця завжди щось доброго зладить в ясла або ще ліпшого під *торнацом* у коритце чи блюдце (Станинець 2006: 84).
137. **Трунок** ‘горілка’: Юра заскакує до великої хати, дивиться у врізаному і зашпалетованому в стіну посудникові, чи є ще в пляшці трохи *трунку*, і виходить, нагадуючи жінці, щоб спішила і все чисто прилагодила (Станинець 2006: 269).
138. **Тучний** ‘жирний, родючий’: Та надмір води особливо відчувається за селом, де обабіч ґрунтовки чекають своєї пори *тучні* од частих заливів сітникові трави (Станинець 2006: 32).
139. **Тя** ‘тебе’: Сватаємо *тя*, а ще й того не знаємо, яке ймня дав тобі наш піп (Станинець 2006: 46)?
140. **Файно** ‘гарно’: *Файно* то можна зробити, взявши мотуз від мене і передавши вам (Станинець 2006: 52).
141. **Фара** ‘будинок, у якому живе священник’: Марія назад почала заходити на *фару* (Станинець 2006: 217).
142. **Фасоля** ‘квасоля’: Його Сура ходила від сусіда до сусіда з рябуном чи іншою посудиною, перемінювала крам на молоко, на бараболу, *фасолу*, на миску кукурудзяної муки, а Мошко не розлучався зі своїм кошаром, сопілкою і міхом (Станинець 2006: 57).
143. **Фебруар** ‘лютий’: Розправа назначена на двадцять восьме *фебруара* (Станинець 2006: 165).
144. **Філі** ‘жарти, витівки’: Петро послухав легінські *філі*, та скоро відділився, попрямував через потічок додому, бо сам собі і господар, і господиня (Станинець 2006: 33).
145. **Хаша** ‘густий, непрохідний ліс, чагарник’: Це вам не *хаша* (Станинець 2006: 120)...
146. **Хижа** ‘хата’: Ти знаєш, що я по смерті мами лишився сам, як перст, у *хижі* (Станинець 2006: 33)...
147. **Холошні** ‘зимові штани’: Тут-там видно було й білий *холошняний* вуйош, але його вже тільки ті плечі носили, на котрі звисали сиві намащені пелехи (Станинець 2006: 65).
148. **Хосен** ‘користь’: Бере в *хосен* поки борг не буде сплачено (Станинець 2006: 60).

149. **Цигар** ‘сигара’: Крути *цигар* та кури, а я зараз буду тут, – подав нікельовану тацю, обернувся і зник у вузьких дверях, здавалося, замалих, щоб вмістити широкі Петрові плечі (Станинець 2006: 37).
150. **Цімбор** ‘приятель, побратим, друг’: Давні *цімбори* собі, вони завжди мали що говорити (Станинець 2006: 33).
151. **Цундравий** ‘обірваний, у лахмітті’: Можуть в декого бути й гори золоті, а він тобі ходить *цундравий*, забаледжаний, сьорбає прокислу пасолю, що й скотині вже гріх давати (Станинець 2006: 224).
152. **Ченд** ‘тиша’: *Ченд*, – гримнув на нього округлий начальник (Станинець 2006: 135).
153. **Чіжми** ‘чоботи’: Сніг сповзає, всюди болото, вулицями таке жене, що досить високі халяви треба, аби в *чіжми* не налилося (Станинець 2006: 192).
154. **Чудуватися** ‘дивуватися’: Дістане такий Лиля якесь папіря від панів, зниже плечима, та *чудується*, звідки його знають і в Севлюші, коли він ні з ким не бився, не сварився, ні від кого не переорав, не перекосив (Станинець 2006: 163).
155. **Чуплак** ‘ніж’: Але тепер уже виймай *чуплака* і ріж бука, як не маєш патика в руці, бо гора тут спадає, як кажуть, стрімголов (Станинець 2006: 64).
156. **Шваблик** ‘сірник’: Дайте скоро дві шкатульки *швабликів* (Станинець 2006: 74).
157. **Швагор** ‘шурин’: Будь певен, що не буду соромитися таким *швагром*, як ти (Станинець 2006: 36).
158. **Шкатулька** ‘скринька, пачка’: Дайте скоро дві *шкатульки* швабликів (Станинець 2006: 74).
159. **Шлякграфить** ‘уживається як лайка, що виражає недобре побажання комусь при обуренні, досаді’: Но, я думав, що мене *шляк графить*, коли це вчув (Станинець 2006: 44).
160. **Шопа** ‘покрівля, накриття на опорах для захисту чого-небудь від сонця, дощу і т. ін.’: Чекай, чекай, зараз і ти дістанеш, – Петро з хліва повернув у *шопу*, назбирав трісок і повернув до хати (Станинець 2006: 178).

Також в романі знаходимо низку **історизмів**:

1. **Багнет** ‘колюча зброя, яку звичайно насаджують на кінець дула рушниці; штик’: Таких два дні – і поле опустіє, лишаться тільки гострі пуки, мов понабивані в землю сторчма колики, як *багнети* над головами армії, що стоїть на рівному полі перед парадом перемоги (Станинець 2006: 146).

2. **Веретено** ‘ручне знаряддя для прядіння, що становить собою тонку паличку з видовженими загостреними кінцями і потовщенням посередині’: Подумали б, ніби хоче, щоб Петро зняв *веретено* і (Станинець 2006: 72)...
3. **Жовнір** ‘солдат польської армії’: Якщо дав наказ, мусиш виконати, хоч би горіло, хоч за час свого *жовнірювання* він жодного разу не вдарив по лицю підлеглого (Станинець 2006: 131).
4. **Князь** ‘голова роду, племені або союзу племен, що звичайно стояв на чолі військової дружини, а з розвитком феодалізму – вождь війська та правитель князівства’: Наші мужі сиділи при князівському дворі і були першими дорадниками *князя* (Станинець 2006: 155).
5. **Мотика** ‘найдавніше ручне знаряддя для обробки ґрунту під посів у вигляді палиці, звичайно з кам'яним або металевим клинком’: Ще сонце було над Городищем, коли Василь Станчук вертав з *мотикою* на плечі (Станинець 2006: 79).
6. **Наймит** ‘робітник, що працює по найму у приватного власника, підприємця; батрак’: От я тільки бідую із своїми *наймитами* (Станинець 2006: 86).
7. **Панщина** ‘одна з форм докапіталістичної земельної ренти, найбільш поширена за феодалізму. Кожен селянин мусив кілька днів на тиждень працювати на панській землі – орати, сіяти, жати, збирати жниво, молотити.. Такі роботи називались панщиною’: Інша річ, якщо дяк лівого крилосу, старий Кобрин, пригадає якусь давню історію з часів *панщини*, то вже тоді сонце кидає за людьми довгі тіні, коли розходяться з повними бувальщиною головами (Станинець 2006: 33).
8. **Повинність** ‘обов'язок селян безплатно виконувати примусові роботи на поміщиків і органи державного управління’: Кожен мав із надлишком клопотів і в себе на господарстві, але *повинність* є повинність (Станинець 2006: 151).
9. **Полководець** ‘воєначальник, який керує великими оперативно-стратегічними військовими з'єднаннями’: Коли *полководець* готується до битви і хоче її виграти, потребує для того не тільки військо та військовий матеріал (Станинець 2006: 78).
10. **Унтер-офіцер** ‘звання молодшого командного складу із солдат в дореволюційній російській та деяких сучасних іноземних арміях’: Ще більше, бо я, як *унтер-офіцер*, мусів ще обріхтерувати нових за чотири місяці, як ви пішли до кивілю (Станинець 2006: 37).
11. **Цар** ‘володар якої-небудь країни’: Ми гонці *царських* лісів (Станинець 2006: 43).

В аналізованому романі виявлено такі приклади **архаїзмів**:

1. **Вексель** ‘борговий документ встановленого законом зразка про обов’язкову сплату боржником певної суми грошей у вказаний строк’: Газди, незалежні від Мошкової кишені чи *вексельної* скрині, або виступали з ним заодно, коли мали і самі з того зиск, або просто відмовчувалися, коли то не чіпало їхніх інтересів (Станинець 2006: 130).
2. **Гонець** ‘особа, яку посилають з терміновим дорученням, повідомленням; посланець’: Ми *гонці* царських лісів (Станинець 2006: 43).
3. **Дяк** ‘служитель православної церкви, що допомагає священику під час богослужіння; псаломщик’: Інша річ, якщо *дяк* лівого крилосу, старий Кобрин, пригадає якусь давню історію з часів панщини, то вже тоді сонце кидає за людьми довгі тіні, коли розходяться з повними бувальщиною головами (Станинець 2006: 33).
4. **Жид** ‘єврей’: *Жид* каже, що наш чоловік добрий тільки парений, а жандарм – що битий (Станинець 2006: 172).
5. **Кросна** ‘ручний ткацький верстат’: Змайстрував батько, а тепер уже й син, *кросна*, колиску, посудник, ціняник, пральник чи щось інше, так не пізнаєш, чи то з-під фабричних коліс вийшло, чи з-під живої машини вправних рук (Станинець 2006: 50).
6. **Ліса** ‘огорожа, сплетена з хворосту’: Вимудрував я таку засувку на *лісу*, щоб дітвачня не могла відчинити (Станинець 2006: 34).
7. **Нотар** ‘нотаріус’: То жандарми шукають якихось злодіїв, то *нотар* приходить в сільських справах, то сусіди посваряться і просять робити лагоду (Станинець 2006: 131).
8. **Онуча** ‘шматок тканини, яким обмотують ноги перед взуванням’: Не менш перешкоджав і звисаючий міх, що ховав на своєму дні *онучі*, ганчірки – ціна виміну промислових продуктів, які лежать окремо в кошарі, утримуваному лівою рукою, і палиця в нього, та й вона не на великій услугі, бо права рука, що тримає її й міха, здається, ще вставляє у проріз густого заросту звисаючу на мотузочку сопілку (Станинець 2006: 54).
9. **Парцела** ‘дуже маленька ділянка землі’: Я схарю *парцелу* і буде сіно, як м’ята (Станинець 2006: 56).
10. **Паша** ‘трава на пасовищі, що служить кормом для худоби’: Пещені телички аж бігли помекуючи, бо *паша* їм не дуже смакувала, а знали добре, що бабця завжди щось доброго злагодить в ясла або ще ліпшого під торнацом у коритце чи блюдце (Станинець 2006: 84).

11. **Перст** ‘палець руки’: Ти знаєш, що я по смерті мами лишився сам, як *перст*, у хижі (Станинець 2006: 33)...
12. **Пліт** ‘огорожа, плетена з хворосту’: Одні стоять групками, інші лежать, а треті поспиралися на пересохлий і закостенілий *пліт*, що відділяв площу wokіл церкви від вулиці, школи і рівного поля, яке тут зачиалося (Станинець 2006: 67).
13. **Покривець** ‘покривало’: І робить мені місце, посуваючись чистими *покривцями*, якими лада встелена (Станинець 2006: 42).
14. **Севлюш** ‘місто Виноградів’: Нераз дивився в *Севлюші* чи десь інде на панів і думав собі: «О, які вони щасливі.» (Станинець 2006: 49).
15. **Шинок** ‘невеликий заклад, де продавалися на розлив спиртні напої; корчма’: Та з кожним місяцем виповнюався склеп товаром, а друга кімната з *шинком* – господарями (Станинець 2006: 59).

3.4. ОСОБЛИВОСТІ МОВОСТИЛЮ ДМИТРА КЕШЕЛІ

Як і розглянуті вище автори, так і Дмитро Кешеля в своїй творчості теж досить часто послуговується діалектною лексикою. Цей прийом автор використовує для того, щоб передати колорит місцевості, яку він описує у своїх книгах, а також особливості говірки людей, що тут проживають. В аналізованій трилогії ми виявили низку **діалектизмів**, а саме:

1. **Авать** ‘або’: *Авать* // Перо сойки у гузирю // І лети, Мікробо, за границю (Кешеля 2012: 81).
2. **Айбо** ‘але’: Ко-ко, *айбо* я ся’го не бову (Кешеля 2012: 26)!
3. **Барки** ‘груди’: Тут мій бідний учитель уже не слухав пана інспектора, рвучко підскаочив із-за парти, схопив мене за *барки*, потягнув до дверей і, не звертаючи уваги на співчутливі вигуки пана Годі, метнув мною за двері (Кешеля 2012: 39).
4. **Бачі** ‘дядько’: І тільки хотів ляпнути, що той баюсатий *бачі* перший секретар комуністичної організації у селі, але вже, сегінь, давно умер, як Фіскарошка пелькнула (Кешеля 2012: 135).
5. **Баюсатий** ‘вусатий’: І тільки хотів ляпнути, що той *баюсатий* бачі перший секретар комуністичної організації у селі, але вже, сегінь, давно умер, як Фіскарошка пелькнула (Кешеля 2012: 135).
6. **Беременіти** ‘вагітніти’: Після такого акта насильства я не гарантіруву, що моя цімборка коза може і даліше *беременіти* (Кешеля 2012: 66)...
7. **Біціглі** ‘велосипед’: Отже, вилизував я білосніжним носовичком забрюхані *біціглі* пана Фийси із таким сумлінням, наче сподівався не на якусь там задрипану трієчку, а вимолював перепустку від святого Петра до раю (Кешеля 2012: 28).
8. **Бову** ‘боюся’: Ко-ко, *айбо* я ся’го не *бову* (Кешеля 2012: 26)!
9. **Босорканя** ‘відьма’: Як мені давно не лупнуло у копоню, же то *босорканське* кубло точить душу нашого маленького праведника! – не могла із собою впоратись Фіскарошка (Кешеля 2012: 56).
10. **Брехач** ‘брехун’: Най ся не приказує, тоті большевики такі *брехачі*, що не лем би із мальфи чоловіка учинили, а й із сліпої курки австрійську графиню зробили (Кешеля 2012: 22).
11. **Бровза** ‘харчова сода’: Опустився неподалік від мене, зіперся на сливу, голова, наче зів’яла хризантема, впала на груди і «Будь здоровий, Мішку, напийся *бровзи*» (Кешеля 2012: 78).

12. **Будар** ‘туалет у дворі’: Йой, красний панику, мали би сьте здоровлічко: дуже файно кинулисьте бомбу Наполійонові у *будар* – ушитку хижу задрискало (Кешеля 2012: 127).
13. **Будюгови** ‘жіночі труси’: Така’м, небожику, нездала, як цісарські *будюгови* (Кешеля 2012: 43)...
14. **Бузьок** ‘лелека’: Танкістка заверещала і як рвонула бабу за ногу – Фіскарошка злетіла з вікна, як паперовий *бузьок* (Кешеля 2012: 27).
15. **Вадитися** ‘сваритися’: О, та Адам і Єва були собі нормальними людьми, не билися, не *вадилися*, по судах і міліції не ходили... – висловив припущення я, стенув плечима і затнувся (Кешеля 2012: 32).
16. **Варіха** ‘черпак, ополоник’: Баба, напихаючи рот галушками – не пропадати ж добру – хутко схопила зі столу *варіху* і зацідила Чеській Мікробі межі очі (Кешеля 2012: 85).
17. **Варош** ‘місто’: Просто там, де був Рим, раньше стояв *варош* Будапешт (Кешеля 2012: 95)...
18. **Вибалушити** ‘широко розкривати, витріщати’: *Вибалушивши* очі, погрозливо розмахуючи кулаками, вона, як уособлення страшної помсти, йшла твердими кроками і, не звертаючи ані найменшої уваги на мене, твердо повторювала (Кешеля 2012: 40)...
19. **Видко** ‘видно’: Нараз *видко*, што не наш чоловік (Кешеля 2012: 175).
20. **Влапити** ‘схопити, спіймати’: Дід *влатив* його вночі, коли мештер виводив із стайні двох найліпших наших коней-ваговозів (Кешеля 2012: 19).
21. **Вмісті** ‘разом’: Кедь тя случайно москалі хоть на 25 годів заквасять за твою мудрість у темницю, даву ліндик на одрізаніє, што ти би рамного більше книжок настругала, як Владьо Ленін, Йовжка Сталін і Карла Маркса *вмісті* взяті (Кешеля 2012: 93).
22. **Вонючий** ‘смердючий’: Я не буду давати сесю *вонючу* паленку нікому, – пручався я (Кешеля 2012: 46)...
23. **Вопрос** ‘питання’: О, то дуже файний *вопрос*, інтересний такий, – прицмокнув і стрельнув пальцями інспектор (Кешеля 2012: 30).
24. **Вочі** ‘очі’: Я лем една у світі йому усю правду уповім у *вочі* – лем най’го встріну (Кешеля 2012: 26).
25. **Вуйко** ‘дядько по матері, брат матері’: І тільки він, Іван Штрімфля, єдиний знає, де ховається його рідний *вуйко* Йовжка Сталін (Кешеля 2012: 38).

26. **Вумний** ‘розумний’: Раз такий *вумний* і так переживаєш за науку, ти у мене тоді здаш екзамен, коли на горі раки не лем будуть свистіти, але й на гусях грати (Кешеля 2012: 29)!
27. **Вшиткий** ‘весь, увесь’: Якщо-о-о, кажете, што *вшиткі* люди проізошли від мальфів, то што – Ленін від кобили (Кешеля 2012: 17)?
28. **Гавра** ‘барліг’: Між вікнами на стіні, на місці тихого, мудрого і печального Миколи – Чудотворця бовванів, як медвідь у *гаврі*, тяжкий і гнітючий Микита Хрущов (Кешеля 2012: 83).
29. **Газда** ‘господар’: Обидвоє накрутять мені осяччі вуха, аби надалі був *газдою* своєму шаленому язикові і не плував родовід вождів із мальфами й усякою другою скотиною (Кешеля 2012: 18)...
30. **Газдівство** ‘господарство’: Газдівний, вмільй на руки, невтомний до роботи, дід Петро із перших днів закасов рукави і взявся за *газдівство* (Кешеля 2012: 199).
31. **Ганьбитися** ‘соромитися’: Їж, не *ганьбися*, – підбадьорив дід (Кешеля 2012: 21).
32. **Гарантірувати** ‘гарантувати’: Після такого акта насильства я не *гарантіруву*, що моя цімборка коза може і дальше беременіти (Кешеля 2012: 66)...
33. **Гаті** ‘чоловічі труси’: По недовгім часі, як для нас зі сходу советські війська придруляли на возах сонце свободи і, як кажуть, повні *гаті* щастя, вийшов сердитий указ (Кешеля 2012: 213).
34. **Гертикашний** ‘туберкульозний’: Сесе тобі, Мішку, не вуйко Франц Йовжка і не татічко Масарик із *гертикашними* демократіями (Кешеля 2012: 63).
35. **Гіби** ‘ніби’: Таке *гіби* так, – кивнув головою вуйко Пірат (Кешеля 2012: 215).
36. **Гузиця** ‘задня верхня частина ніг, сідниці’: Такі яблука лем у Єрусалимі на Великдень святити, а мацкаліско казав, жеби я їх *гузицею* їв (Кешеля 2012: 15)...
37. **Гунцут** ‘негідник’: Царствічко їй небесне, я ніколи не забуду, як, будучи в гостях у нанашки Жофії, на прізвисько Кутузовка, Фіскарешка безцеремонно почала перчити її дітей: і злі шельюги, і кривопиські *гунцутти*, і роти немиті, і содомські жівани (Кешеля 2012: 112)...
38. **Гута** ‘серцевий напад’: Ти што злословиш, криволабий чорте, *гуту* ти червену, – лускає мене по потилиці баба (Кешеля 2012: 12).
39. **Далше** ‘далі’: Єва не слухала старого Мічуріна й продовжала *далше* красти усякі там файтові яблука (Кешеля 2012: 33)!
40. **Дараб** ‘шматок’: Дід підійшов, розв’язав клунок і поставив переді мною бідончик пасулі з капустою, пляшку молока, шмат кукурудзяника і *дарабчик* солонини (Кешеля 2012: 21).

41. **Дербализнути** ‘випити, напиться’: При цьому *дербализнув* потай і кілька погарів вина (Кешеля 2012: 82)...
42. **Деца** ‘одиниця місткості, яка дорівнює одній десятій долі літра’: Та налийте вже дідові тоті нещасні *півдеци*, – прошу бабу, бо Соломон і насправді такий нездалий, ніби його всю осінь з коноплями ув намулі мочили (Кешеля 2012: 70).
43. **Дівка** ‘дівчина’: Про таких у нас конче скажуть: «*Дівка* горяча, як огонь, красна, як голубок, одна біда – слаба на передок!» (Кешеля 2012: 178).
44. **Дітвак** ‘дитина’: Треба щось чинити, бо бідного Митрика так зурочать, що з *дітвака* лем’ся лушпиння остане (Кешеля 2012: 56).
45. **Домів** ‘додому’: Пси би тя гонили, здохляку! – кричить за мною нянько, – лиш прийди’ми *домів* (Кешеля 2012: 13)!
46. **Дудки** ‘гроші’: А коли поверталися додому, скуповували за зароблені *дудки* землі і оселялися в різних кутках, а далі – хто й сам, а хто просто зо сміху – йменували ті поселення назвами держав й континентів, де газди заробили красні гроші й купували за них земельні угіддя (Кешеля 2012: 74).
47. **Дудлити** ‘пити що-небудь з жадібністю та у великій кількості’: Мене всього так перекривило, наче одним ковтком *вдудлив* бочку смердючих оселедців (Кешеля 2012: 18).
48. **Єдна** ‘одна’: Я лем *єдна* у світі йому усю правду уповім у очі – лем най’го встріну (Кешеля 2012: 26).
49. **Жалива** ‘кропива’: Звісно, з такого чоловіка хосна, як із *жаливи* полотна (Кешеля 2012: 145).
50. **Жеби** ‘щоб, аби’: Такі яблука лем у Єрусалимі на Великдень святити, а мацкаліско казав, *жеби* я їх гузицею їв (Кешеля 2012: 15)...
51. **Женило** ‘чоловічий статевий орган’: Якось дід Соломон так і признався бабі Фіскарощці: «Коли на ня позирать Мікроба, мені весь час хочеса прикрити руками срамне місце – моє *женило*, бо маву таке чувство, што ставу перед нею голий» (Кешеля 2012: 80).
52. **Жівани** ‘бандити, злодії’: Царствічко їй небесне, я ніколи не забуду, як, будучи в гостях у нанашки Жофії, на прізвисько Кутузовка, Фіскарощка безцеремонно почала перчити її дітей: і злі шелюги, і кривопиські гунцути, і роти немиті, і содомські *живани* (Кешеля 2012: 112)...
53. **Жона** ‘жінка, дружина’: Но, а Єва, як і каждая *жона*, була дуже лакомна, – продовжував далі я (Кешеля 2012: 32).

54. **Закасати** ‘закачувати’: Газдівний, вмільй на руки, невтомний до роботи, дід Петро із перших днів *закасає* рукави і взявся за газдівство (Кешеля 2012: 199).
55. **Зафіштелити** ‘задиміти’: Смачно закусив і *зафіштелив* папіросами (Кешеля 2012: 135)...
56. **Збийвіч** ‘людина авантюрного характеру, яка зіб’є будь-якого праведника із вірного шляху’: Маріє Петрівно, ви чули, якої непоправної шкоди завдав той *збийвіч* нашому моральному здоров’ю (Кешеля 2012: 18)?
57. **Звідати** ‘питати’: Він мене нині *завідає*, що чи правда то, що наш вождь, дорогий Володимир Ілліч Ленін, теж проізошов від мальфи (Кешеля 2012: 22)?..
58. **Звізда** ‘зірка’: Я хоть із сього міста на колінах вернуся у золоті Лавки-Лавочки і так буду бити чолом перед дорогим Микулою і Анцікою, што *звіздочки* їм й удень будуть світити над двором (Кешеля 2012: 90)...
59. **Здоровлічко** ‘здоров’я’: Йой, красний панику, мали би сьте *здоровлічко*: дуже файно кинулисьте бомбу Наполійонові у будар – ушитку хижу задрискало (Кешеля 2012: 127).
60. **Здоровля** ‘здоров’я’: Я то вже давно примітив, коли чоловік ізрана не прийме на душу сто грамів, день пропав і *здоровля* пішло цапові під хвіст, – каже ні з того, ні з сього дід Соломон, протираючи біля печі від дрімоти очі (Кешеля 2012: 43).
61. **Знюшкатися** ‘зійтися’: Але й досі ніхто не може усвідомити і пояснити, коли і яким фрасом наш вуйко, як казали баба, *знюшкався* із комуністами і став фанатичним апостолом їхньої віри (Кешеля 2012: 153).
62. **Инак** ‘інакше’: Я – від осла, рогатого: *инак* дома мене і не називають – лем ослом рогатим (Кешеля 2012: 39)!
63. **Иппен** ‘саме’: «*Иппен*’ми у гузиці», – весь час повторює на це Фіскарощка (Кешеля 2012: 86).
64. **Ізрана** ‘зранку’: Я то вже давно примітив, коли чоловік *ізрана* не прийме на душу сто грамів, день пропав і *здоровля* пішло цапові під хвіст, – каже ні з того, ні з сього дід Соломон, протираючи біля печі від дрімоти очі (Кешеля 2012: 43).
65. **Ймити** ‘упіймати’: Як хочете, Марьо, дітвака спасти, мусите *ймити* жабу, висушити, розтерти її і порошок розсипати по обійстю того, на кого думаєте – і хворий вітер згине навхтема! – дала мудру раду Клара Цеткіна Фіскарощці (Кешеля 2012: 56).
66. **Каждий** ‘кожен’: То што, кумо, перебачте, ви сліпа, *каждий* когут піє, айбо што і глуга, ото і є перша новина, – відповіла Фіскарощка (Кешеля 2012: 217).

67. **Карафка** ‘графин’: І вже за хвильку на стіл порхнула величезна миска голубців, з’явилась інтелігентна *карафка* сливовиці, далі гепнувся пузатий глечик вина, білими зубами засміялись шматочки солонини, пишними боками хизувався пшеничний хліб (Кешеля 2012: 133)...
68. **Кедвешний** ‘любий, дорогий’: *Кедвешні* мої Марько і Мішку (Кешеля 2012: 44)!..
69. **Кедь** ‘якщо’: *Кедь* тя случайно москалі хоть на 25 годів заквасять за твою мудрість у темницю, даву ліндик на одрізаніє, што ти би рамного більше книжок настругала, як Владьо Ленін, Йовжка Сталін і Карла Маркса вмісті взяті (Кешеля 2012: 93).
70. **Кендериця** ‘кукурудза’: От сього року, дякуючи Сталіну і комуністичній партії, дуже красно вродила *кендериця*, по-вашому кукурудза (Кешеля 2012: 193)...
71. **Кивати** ‘брати, торкатися’: Мішку золотинький, не *кивай* жаби, – схопила чоловіка за руку (Кешеля 2012: 146).
72. **Килавий** ‘незграбний’: Щоправда, місяць мій діди́ко лежали в лікарні, а відтак ще півроку ходили з такими губами-торомбами, найся не приказує, як у *килавого* бегемота (Кешеля 2012: 79).
73. **Кілько** ‘скільки’: Але скажіть, на вашу ласку, а *кілько* то буде коштувати, якшто я тепер у суді комусь вліплю двічі по писку (Кешеля 2012: 20)?
74. **Ко** ‘хто’: *Ко-ко*, айбо я ся’го не бову (Кешеля 2012: 26)!
75. **Когут** ‘півень’: То што, кумо, перебачте, ви сліпа, каждый *когут* піє, айбо што і глуга, ото і є перша новина, – відповіла Фіскарощка (Кешеля 2012: 217).
76. **Колиба** ‘житло чабанів і лісорубів’: Аби не збитися із дороги, Штефан вирішив передрімати ніч у закинутій вівчарській *колибі* (Кешеля 2012: 154).
77. **Кониць** ‘кінець’: Гойте, люди, *кониць* світа (Кешеля 2012: 126)!
78. **Конче** ‘неодмінно’: Про таких у нас *конче* скажуть: «Дівка горяча, як огонь, красна, як голубок, одна біда – слаба на передок!» (Кешеля 2012: 178).
79. **Копоня** ‘голова’: Бачилося, у мою *копону* в цю мить збіглися знання і світлі думки всього мого родоводу не до сьомого, а семи десятого коліна (Кешеля 2012: 53).
80. **Корчма** ‘у дореволюційній Україні – шинок, заїзд, де продавались спиртні напої’: І коли, бувало, пан Фийса до безтями напивався у сільській *корчмі*, а відтак безтурботно спав під плотом, баба нікому не дозволяла його торкатися (Кешеля 2012: 12).
81. **Кочія** ‘машина, віз, карета’: Твою маму привезли до школи на *кочії*, запряженій парадними кіньми (Кешеля 2012: 199).

82. **Кошар** ‘кошик’: Коли Клара Цеткіна тобі казала єдну жабу, то на яку мару аж цілу *кошарку*?! – весь час допитував, ківкаючи, Соломон (Кешеля 2012: 57).
83. **Криволабий** ‘кривоногий’: Ти што злословиш, *криволабий* чорте, гуту ти червену, – лускає мене по потилиці баба (Кешеля 2012: 12).
84. **Крумплі** ‘картопля’: Мама дись годину тому почалапала садити у Бразилію *крумплі*, а Кенеді погнав у Аргентину корову до бика, хіба лем буде Марія Ейзенхауєрова (Кешеля 2012: 75).
85. **Лабі** ‘ноги’: Згиньте, нечисті, всі до *лаби*, // Як в сухім болоті жаби, // Летіть у темні хащі, бездонні збини. // Й лишітьса нашої дитини (Кешеля 2012: 59)...
86. **Легінь** ‘юнак, парубок’: І ось кілька років тому наша Анцька свиснула на молодих *легінів* і кинула оком на пана Фийсу (Кешеля 2012: 179).
87. **Леквар** ‘сливове повидло’: На східцях хати гірко заливається сльозами молодша тітка Єлизавета: якась нечиста сила у неї вночі теж з’їла бутерброд із свинським жиром і *лекваром*, а також вкрала два карбованці (Кешеля 2012: 68)...
88. **Лем** ‘лиш, лише’: Такі яблука *лем* у Єрусалимі на Великдень святити, а мацкаліско казав, жеби я їх гузицею їв (Кешеля 2012: 15)...
89. **Лепавий** ‘дуже брудний’: Ах ти, *лепавий* борсуче (Кешеля 2012: 168)!
90. **Лилик** ‘кажан’: Ілька, качка би тебе копнула, а де наш малий *лилик*? – запитала перестрашено баба (Кешеля 2012: 122).
91. **Линдик** ‘чоловічий статевий орган’: Кедь тя случайно москалі хоть на 25 годів заквасять за твою мудрість у темницю, даву *линдик* на одрізаніє, што ти би рамного більше книжок настругала, як Владьо Ленін, Йовжка Сталін і Карла Маркса вмісті взяті (Кешеля 2012: 93).
92. **Локтовня** ‘жандармська управа’: А по-третіх, я нині маю одмічатись в Бобовиці на мадярській *локтовні* (Кешеля 2012: 125).
93. **Луціпер** ‘біс’: Перебачте, пане учителю, коли говорить таку дурницю наш малий *луціпер*, то все розумію (Кешеля 2012: 22)!
94. **Льондром** ‘у блуд’: Але тут руські вояки принесли свободу і все майбутнє Піфагора гевкнулося і пішло *льондром* (Кешеля 2012: 106).
95. **Мальфа** ‘мавпа’: Пане Фийсо, а товариш Ленін, най ся не приказує, теж пішов від *мальфи*? – запитав нелукаво, по-сусідськи я, спрямувавши палець на портрет вождя (Кешеля 2012: 16).
96. **Мацур** ‘кіт’: «О, хмарки небесні, тепер мені вже точно *мацури* занявкують!..» – тільки й простогнав (Кешеля 2012: 20).

97. **Мачка** ‘кішка’: Я тя на воротах повішу, абись ворони і *мачки* лякав (Кешеля 2012: 13)!
98. **Медвідь** ‘ведмідь’: Між вікнами на стіні, на місці тихого, мудрого і печального Миколи – Чудотворця бовванів, як *медвідь* у гаврі, тяжкий і гнітючий Микита Хрущов (Кешеля 2012: 83).
99. **Мештер** ‘майстер’: Дід влапив його вночі, коли *мештер* виводив із стайні двох найліпших наших коней-вагозовів (Кешеля 2012 19).
100. **Мицьки** ‘котики вербові’: Я до смерті не забуду тих мамчиних слів: вони були пухнасті і ніжні, як *мицьки* на весняних вербових прутиках, м’якенькі, як персики, і пахучі, як груші-медівки (Кешеля 2012: 115).
101. **Мінден** ‘Бог’: Побив мене *мінден* – коли яка напасть, то мусить лем упасти на мій гріб! – запротестував Соломон (Кешеля 2012: 104).
102. **Молодята** ‘молоде подружжя’: То хочеме, як *молодята*, пройтися вмісті, наслідок (Кешеля 2012: 216)...
103. **Моцний** ‘дужий, сильний’: І коли мовили про протилежне – міцність чи твердий характер – теж: «Такий *моцний*, огненний і лютий, як Данкова паленька...» (Кешеля 2012: 211).
104. **Навхтема** ‘навіки’: Як хочете, Марьо, дітвака спасти, мусите ймити жабу, висушити, розтерти її і порошок розсипати по обійстю того, на кого думаєте – і хворий вігер згине *навхтема!* – дала мудру раду Клара Цеткіна Фіскарощці (Кешеля 2012: 56).
105. **Най** ‘хай, нехай’: Та ци знаєш, што пан Фийса був першим цімбором Міуловша Гортія, а його покійний нянько, розказували, *най* будуть прощені, мої мамка, пив на брудершафт із самим Ференцом Йовжком (Кешеля 2012: 12).
106. **Найліпший** ‘найкращий’: Дід влапив його вночі, коли мештер виводив із стайні двох *найліпших* наших коней-вагозовів (Кешеля 2012 19).
107. **Нанашка** ‘хрещена мати’: В цей момент я подумки накреслював найбезпечніші підходи до курника *нанашкулі* Гітлерки, а заодно проробляв плани, яким чином видурити десять рублів від діда Наполійона (Кешеля 2012: 16).
108. **Наслідок** ‘наостанок’: То хочеме, як *молодята*, пройтися вмісті, *наслідок* (Кешеля 2012: 216)...
109. **Нараз** ‘одразу ж’: *Нараз* видко, што не наш чоловік (Кешеля 2012: 175).
110. **Неволяшний** ‘хуліган’: Розумієте, Петре, не сердіться, але ваш Митро дуже *неволяшний* (Кешеля 2012: 22).

111. **Нигда** ‘ніколи’: Можна подумати, што чеперава Динамітка вообщє *нигда* в житні у руках чоловічу серсаму не держала (Кешеля 2012: 112).
112. **Нигда-шуга** ‘ніколи’: Я, панику, руських героїв *нигда-шуга* не вбивав, – промовив здерев’янілим язиком Соломон (Кешеля 2012: 192).
113. **Никати** ‘дивитися’: *Поникайте*, поникайте ближче, – почала баба заохочувати начальника, підтягуючи козячий зад тому мало не під ніс (Кешеля 2012: 66).
114. **Нипати** ‘ходити туди й сюди, вишукуючи що-небудь’: *Нипала* живою тінню по двору, хаті, городу і днями мовчала (Кешеля 2012: 162).
115. **Ниська** ‘сьогодні’: А *ниська* хіба што – великий празник? – запитав я із сільською наївністю (Кешеля 2012: 35).
116. **Ногавиці** ‘штани’: Я помітив, як мої ровесники – діти сільські, ніколи не обтяжені політичними *ногавицями* – й ті принишкли, як горобці за мить до урагану (Кешеля 2012: 17).
117. **Ньит** ‘ні’: *Ньит*, ньит, не з твоєї і не з нашої (Кешеля 2012: 88)...
118. **Ня** ‘мене’: А коли зрідка зітхала перед портретами Маленкова, Кагановича, оглядалася на Міклоша Гортія й сердито гаркала: «Не сверли *ня* своїми пулькатими очами, бо то й ти винен, што они, закляття би їм, – туйки» (Кешеля 2012: 12)...
119. **Нянько** ‘батько’: Та ци знаєш, што пан Фийса був першим цімбором Міуловша Гортія, а його покійний *нянько*, розказували, най будуть прощені, мої мамка, пив на брудершафт із самим Ференцом Йовжком (Кешеля 2012: 12).
120. **Обійстя** ‘садиба, двір’: Як хочете, Марьо, діввака спасти, мусите ймити жабу, висушити, розтерти її і порошок розсипати по *обійстю* того, на кого думаєте – і хворий вітер згине навхтема! – дала мудру раду Клара Цеткіна Фіскарошці (Кешеля 2012: 56).
121. **Огень** ‘вогень’: Про таких у нас конче скажуть: «Дівка горяча, як *огень*, красна, як голубок, одна біда – слаба на передок!» (Кешеля 2012: 178).
122. **Ороньовий** ‘золотий’: Но за такий танець, Марько, я мушу тебе, *ороньова*, тоже погостити, – тяжко дихаючи, мовив дід, відпускаючи Фіскарошку (Кешеля 2012: 88).
123. **Очерідь** ‘черга’: Треба завтра – і чим раніше, бо *очерідь* велика (Кешеля 2012: 218).
124. **Паленка** ‘горілка’: Я не буду давати сесю вонючу *паленку* нікому, – пручався я (Кешеля 2012: 46)...

125. **Парадичка** ‘помідор’: Минає кілька хвилин і Фіскарощка міниться: в очах спалахують веселі іскорки, лице червоніє, як *парадичка*, і вуста осяває божевільна усмішка (Кешеля 2012: 43).
126. **Паскудний** ‘негарний, який викликає огиду’: То є... така... така водяна тварь... така *паскудна*... як великий щур... пацкун (Кешеля 2012: 181)!
127. **Пасуля** ‘квасоля’: Дід підійшов, розв’язав клунок і поставив переді мною бідончик *пасулі* з капустою, пляшку молока, шмат кукурудзяника і дарабчик солонини (Кешеля 2012: 21).
128. **Пахнячий** ‘той, що має сильний запах, ароматний’: За його словами, газми, якими бідного Соломона труїли на фронтах першої світової, були *намного майпахнячішими*, як в’ялені бабині жаби (Кешеля 2012: 57).
129. **Пацкун** ‘щур’: То є... така... така водяна тварь... така паскудна... як великий щур... *пацкун* (Кешеля 2012: 181)!
130. **Паця** ‘порося’: Ще рік тому за сто пенгівів ми купували корову, а тепер і *паця* не візьмеш (Кешеля 2012: 126)!
131. **Перст** ‘палець руки’: А коли укаже *перстом* на чорноє, що білоє – падай на коліна і верещи на вшиток світ, же ти ще такого білого в жизни не видів (Кешеля 2012: 63)...
132. **Пец** ‘піч’: Бабо, ви што: ниськи із *пеца* упали? – уже розсердився я (Кешеля 2012: 98).
133. **Писок** ‘рот’: А це все одно, що йти живісінькому в пекло, або ж, принаймні, свідомо дати згоду вирвати собі у *писку* всі здорові зуби (Кешеля 2012: 10).
134. **Погар** ‘келих’: «Перший *погар* – як по леду, // Другий погар – як по меду, // А третій – уже не питай, // Не скупися – наливай!!!», – сердечно продекламувала мені услід баба (Кешеля 2012: 46).
135. **Подьме** ‘ходімо’: *Подьме* скорше до школи (Кешеля 2012: 24)!..
136. **Позерати** ‘дивитися’: А ти поникай... *попозерай* (Кешеля 2012: 222).
137. **Позирати** ‘дивитися’: Якось дід Соломон так і признався бабі Фіскарощці: «Коли на ня *позирать* Мікроба, мені весь час хочеся прикрити руками срамне місце – моє женило, бо маву такеє чувство, што ставу перед нею голий» (Кешеля 2012: 80).
138. **Поприга** ‘перець’: Особливо дісталося лівому вуху – воно, бідне, одразу надулося, як торомба, і ще й досі пече-пашить, немов гірка мадярська *поприга* (Кешеля 2012: 36).

139. **Потятко** ‘пташеня’: Ні, *потятко*, се тогди, коли я нашій невістці Мінометці два передні зуби вибила, а Павел тогти тобі лем ключицю потрощив, – відповідає баба, позіхаючи (Кешеля 2012: 83).
140. **Поцюлювати** ‘поцілувати’: Пане Фийсо, спадьте на Бога, дайте’ми поцюлювати ту вашу ручку, яку сам його величність Мікловш Горті держав у своїх руках! – вирячивши очі, глибоко шепотіла вона (Кешеля 2012: 11).
141. **Празник** ‘свято’: А ниська хіба што – великий *празник*? – запитав я із сільською наївністю (Кешеля 2012: 35).
142. **Придибенція** ‘пригода, подія’: Вранці, щоправда, у мене з ним, моїм няньком, була невеличка *придибенція*, так би мовити конфлікт на сімейному ґрунті (Кешеля 2012: 36).
143. **Прятатись** ‘ховатись’: Нараз збирайтеся всією фамилією, хапліть із собою худобу, чибря, одежу, тічте під Ловачку і *спрячтесь* там у пивниці (Кешеля 2012: 137).
144. **Пулькатий** ‘вирячкуватий’: А коли зрідка зітхала перед портретами Маленкова, Кагановича, оглядалася на Міклоша Гортія й сердито гаркала: «Не сверли ня своїми *пулькатими* очами, бо то й ти винен, што они, закляття би їм, – туйки» (Кешеля 2012: 12)...
145. **П’ястук** ‘кулак’: Дід не встиг доплести думк, бо Фіскарощка вліпила його *п’ястуком* по тім’ю (Кешеля 2012: 99)...
146. **Райбати** ‘прати, але тут у значенні «кохати»’: Коли прийшла до тямки, страшилище *райбало* вовсю (Кешеля 2012: 121).
147. **Ранташ** ‘просмажена на олії мука для заправки перших страв’: Раньше були вороги, // То їли’сьмо пироги. // А прийшли товариші – // Ніс муки на *ранташі* (Кешеля 2012: 54).
148. **Ринтавий** ‘брудний, гнилий’: А в нас, як на біду, яблука того року не вродили, а те, що зібрали – всуціль *ринтаве* й годилося хіба що на сушениці і корм худобі (Кешеля 2012: 15).
149. **Річка-фрай** ‘вільно, досита’: Тепер невинні яблуні нагадують великих блудниць, що вдосталь – *річка-фрай*, навеселилися, набігалися по світах за весну і літо, а тепер прийшли з повинною, із нагуляними дітьми до гори-матері й у тихій печалі відмолюють свої гріхи (Кешеля 2012: 71).
150. **Сарака** ‘бідолаха’: Чи своїм грюканням я налякав дорогого вчителя, чи криком й нагадуванням про себе завдав *сараці* душевної травми, але пан Фийса раптом, немов куріпка в житі, затихли в обіймах пані Гатьошки (Кешеля 2012: 183).

151. **Свальба** ‘весілля’: Звідти мені, як дівки на *свальбі*, спокусливо підморгували підмальовані сливи-бистриці (Кешеля 2012: 41).
152. **Свиснути** ‘вкрасти’: Яким чином бабі вдалося під час бійки *свиснути* зі столу пляшку горілки – ані один детектив світу не відгадає (Кешеля 2012: 87).
153. **Сегінина** ‘бідненький’: Звичайно, не відмінні, бо упаси Боже, коли б я отримав у школі п’ятірку, ця б новина вразила все село і найближчі околиці не менш гучно, як, скажімо, вбивство *сегінини* принца Фердинанда у Сараєві (Кешеля 2012: 14).
154. **Сегінь** ‘бідний’: І тільки хотів лягнути, що той баюсатий бачі перший секретар комуністичної організації у селі, але вже, *сегінь*, давно умер, як Фіскарощка пелькнула (Кешеля 2012: 135).
155. **Серсама** ‘інструмент, але тут мається на увазі статевий орган’: Можна подумати, што чеперава Динамітка вообщє нигда в житні у руках чоловічу *серсаму* не держала (Кешеля 2012: 112).
156. **Сесе** ‘це’: І тогди советському садоводови *сесе* надоїло і поставив сторожити свої дорогі яблука великого змія (Кешеля 2012: 33).
157. **Случайно** ‘випадково’: Кедь тя *случайно* москалі хоть на 25 годів заквасяць за твою мудрість у темницю, даву ліндик на одрізаніє, што ти би намного більше книжок настругала, як Владьо Ленін, Йовжка Сталін і Карла Маркса вмісті взяті (Кешеля 2012: 93).
158. **Солонина** ‘сало’ Дід підійшов, розв’язав клунок і поставив переді мною бідончик пасулі з капустою, пляшку молока, шмат кукурудзяника і дарабчик *солонини* (Кешеля 2012: 21).
159. **Стрий** ‘дядько по батькові, брат батька та чоловік батькової сестри’: Отож ідемо собі на храмове свято до *стрийка* Микули, прозваного у нашій родині Беніто Мусоліні (Кешеля 2012: 73).
160. **Студений** ‘дуже холодний’: О, золота Марько, то я вже не настільки дурний, авби топитися в *студеній* воді (Кешеля 2012: 167).
161. **Тайстра** ‘гуцульська торбина, яку носять через плече’: Митьку, ану ж не забудь із собою взяти на екзамені *тайстру* із грушками (Кешеля 2012: 12)...
162. **Тічити** ‘тікати’: Нараз збирайтеся всією фамилією, хапліть із собою худобу, чибря, одєжу, *тічте* під Ловачку і спрячтеь там у пивниці (Кешеля 2012: 137).
163. **Тогди** ‘тоді’: І *тогди* советському садоводови *сесе* надоїло і поставив сторожити свої дорогі яблука великого змія (Кешеля 2012: 33).

164. **Топанки** ‘взуття’: Щоправда, на мою думку, для того, аби перегнати клятих американтошів, треба, аби Хрущов усім нам купив хоча би по дві пари міцного взуття, бо у таких цуравих *топанках*, у яких ходимо, не те що за Америкою, але й до вітру не добіжиш (Кешеля 2012: 53)...
165. **Торжество** ‘свято: Але одного разу – це вже по кількох роках од війни – ми відзначали якесь родинне *торжество* (Кешеля 2012: 153).
166. **Торомбатий** ‘товстогубий’: Можливо, я й не був великим симпатягою – чорний, як вороненя, *торомбатий*, як нігер, зморщений, як печене яблуко, із великими й допитливими, як у мальфеняти, терновими очиськами (Кешеля 2012: 117)...
167. **Туйки** ‘тут’: А коли зрідка зітхала перед портретами Маленкова, Кагановича, оглядалася на Міклоша Горгія й сердито гаркала: «Не сверли ня своїми пулькатими очами, бо то й ти винен, што они, закляття би їм, – *туйки*» (Кешеля 2012: 12)...
168. **Туман** ‘дурень’: Марько дорога, коли *туман* осімнадцятий ще молотить дурний горох від себе, то можна допомогти (Кешеля 2012: 54).
169. **Тя** ‘тебе’: Пси би *тя* гонили, здохляку! – кричить за мною нянько, – лиш прийди’ми домів (Кешеля 2012: 13)!
170. **Уповісти** ‘сказати’: Я лем єдна у світі йому усю правду *уповім* у очі – лем най’го встріну (Кешеля 2012: 26).
171. **Уродини** ‘день народження кого-небудь’: Річ у тім, що із незапам’ятних часів у нашій незліченній, як монголо-татарська орда, родині жодна гостина, весілля, хрестини чи *уродини* не обходилися, як казала баба Фіскарощка, «без ціркусів і хайдерів», тобто – мордобоїв (Кешеля 2012: 83).
172. **Файний** ‘гарний’: О, то дуже *файний* вопрос, інтересний такий, – прицмокнув і стрельнув пальцями інспектор (Кешеля 2012: 30).
173. **Файга** ‘вид, порода’: Єва не слухала старого Мічуріна й продовжала далше красти усякі там *файтові* яблука (Кешеля 2012: 33)!
174. **Фамилія** ‘сім’я, родина’: Нараз збирайтеся всією *фамилією*, хапліть із собою худобу, чибря, одежу, тічте під Ловачку і спрячтесь там у пивниці (Кешеля 2012: 137).
175. **Фасоля** ‘квасоля’: Він мовчки розклав хліб, солонину, бідончик із підбиваною *фасолею* і почав неквапно їсти (Кешеля 2012: 230).
176. **Фігля** ‘жарт’: Тут Наполійон уже розізлився не на *фіглю* (Кешеля 2012: 25).

177. **Фрас** ‘чорт’: Але й досі ніхто не може усвідомити і пояснити, коли і яким *фрасом* наш вуйко, як казали баба, знюшкався із комуністами і став фанатичним апостолом їхньої віри (Кешеля 2012: 153).
178. **Фрасова каріка** ‘чортове колесо (найчастіше вживається у лайці, але не рахується непристойним)’: Від мого щирого зацікавлення Октябрину Леопольдівну ледь не вдарила *фрасова каріка* (Кешеля 2012: 35).
179. **Хаплити** ‘хапати’: Нараз збирайтеся всією фамилією, *хапліть* із собою худобу, чибря, одержу, тічте під Ловачку і спрячтесь там у пивниці (Кешеля 2012: 137).
180. **Хащі** ‘густий, непрохідний ліс, чагарник’: Згиньте, нечисті, всі до лаби, // Як в сухім болоті жаби, // Летіть у темні *хащі*, бездонні збини. // Й лишіться нашої дитини (Кешеля 2012: 59)...
181. **Хижа** ‘хата’: Йой, красний панику, мали би сьте здоровлічко: дуже файно кинулисьте бомбу Наполійонові у будар – ушитку *хижу* задрискало (Кешеля 2012: 127).
182. **Хосен** ‘користь’: Звісно, з такого чоловіка *хосна*, як із жаливи полотна (Кешеля 2012: 145).
183. **Цімбор** ‘приятель, побратим, друг’: Та ци знаєш, што пан Фийса був першим *цімбором* Міуловша Гортія, а його покійний нянько, розказували, най будуть прощені, мої мамка, пив на брудершафт із самим Ференцом Йовжком (Кешеля 2012: 12).
184. **Ціркус** ‘цирк, сварка’: Річ у тім, що із незапам’ятних часів у нашій незліченній, як монголо-татарська орда, родині жодна гостина, весілля, хрестини чи уродини не обходилися, як казала баба Фіскарешка, «без *ціркусів* і хайдерів», тобто – мордобоїв (Кешеля 2012: 83).
185. **Цуравий** ‘драний, дірваний’: Щоправда, на мою думку, для того, аби перегнати клятих американтошів, треба, аби Хрушов усім нам купив хоча би по дві пари міцного взуття, бо у таких *цуравих* топанках, у яких ходимо, не те що за Америкою, але й до вітру не добіжиш (Кешеля 2012: 53)...
186. **Чардаш** ‘угорський народний танець у швидкому темпі, що починається повільним вступом; мелодія цього танцю’: Мішко би на бубні грав, а я дуже файно знаю *чардаш* виціфровувати (Кешеля 2012: 238).
187. **Челядина** ‘людина’: А далі побідкаються один одному, ойойкаються над світовим злом, живим уособленням якого був я, а надалі – «... лем то най лишаться

межи нами, розумними *челядинами...*» – почимчикують обидвоє після уроків у наш винний погріб (Кешеля 2012: 19).

188. **Чибря** ‘посуд’: Нараз збирайтеся всією фамилією, хапліть із собою худобу, *чибря*, одержу, тічте під Ловачку і спрячтесь там у пивниці (Кешеля 2012: 137).
189. **Чинити** ‘робити’: Треба щось *чинити*, бо бідного Митрика так зурочать, що з дітвака лем’ся лушпиння остане (Кешеля 2012: 56).
190. **Чічки** ‘квіти’: Коли будеш нести нам із дідом на могилу *чічки*, мені маєш усе на єдну квітку ставити більше, аніж старому... бо я дуже добра (Кешеля 2012: 70).
191. **Чувство** ‘відчуття’: Якось дід Соломон так і признався бабі Фіскарощці: «Коли на ня позирать Мікроба, мені весь час хочеса прикрити руками срамне місце – моє женило, бо маву таке *чувство*, што ставу перед нею голий» (Кешеля 2012: 80).
192. **Шаркань** ‘міфічна літаюча змія, дракон’: Ти сїдав біля воріт, відштовхувався, а далі мчав, немов шалена *шаркань*, через Палестину, Бразилію, Аргентину і зупинявся аж біля церкви у Ватикані (Кешеля 2012: 105).
193. **Шелюги** ‘нетріби’: Царствічко їй небесне, я ніколи не забуду, як, будучи в гостях у нанашки Жофії, на прїзвисько Кутузовка, Фіскарощка безцеремонно почала перчити їй дітей: і злі *шелюги*, і кривопиські гунцути, і роти немиті, і содомські жівани (Кешеля 2012: 112)...
194. **Шіковний** ‘працьовитий, легкий на підйом’: Який ти у мене розумний, а який *шіковний*, гонили би тя мацури по Палестині, – здивовано сплюнув пан Фийса, так і не оцінивши мої труди по наведенню лиску на біціглях (Кешеля 2012: 29).
195. **Што** ‘що’: Ти *што* злословиш, криволабий чорте, гуту ти червену, – лускає мене по потилиці баба (Кешеля 2012: 12).

Також нами був виявлений ряд **історизмів**, а саме:

1. **Багнет** ‘колюча зброя, яку звичайно насаджують на кінець дула рушниці; штик’: Але тітка Маргіта одразу намалювала картину, як вояки із *багнетами* уже нишпорять по обійстю за Данками – і чи варто тоді було тікати, якщо тепер знову у пекло повертатись (Кешеля 2012: 138).
2. **Більшовик** ‘послідовник більшовизму, член більшовицької партії (первісно – належний до очолюваної В. І. Леніним революційної більшості на II з’їзді Російської соціал-демократичної робітничої партії); комуніст’: Най ся не приказує,

- тоті *большевики* такі брехачі, що не лем би із мальфи чоловіка учинили, а й із сліпої курки австрійську графиню зробили (Кешеля 2012: 22).
3. **Бричка** ‘легкий візок для їзди, іноді з відкидним верхом’: Мене возитиме парадна *бричка*, а може і якийсь заграничний мотор (Кешеля 2012: 176).
  4. **Гусар** ‘у царській і деяких іноземних арміях – військовий з частин легкої кінноти, що носив форму на угорський зразок’: Отже, під радісно збуджене тріпотіння червоного знамена баба зайшла у жандармерію, виструнчилась, як мадярський *гусар*, і випалила (Кешеля 2012: 127)...
  5. **Дуель** ‘поєдинок із застосуванням зброї між двома противниками за викликом одного з них’: І в цю мить я почав грюкати у двері кулаками, вимагаючи пана Фийсу на наукову *дуель* по статевому й нестатевому розмноженню (Кешеля 2012: 183).
  6. **Імператор** ‘найвищий титул монарха, а також особа, що має цей титул’: І мовилося це з такою гідністю, немовби ми були прямі нащадки *імператора* Франца Йовжки і це давало нам повне право займатися злодійством і розбоєм (Кешеля 2012: 10).
  7. **Індустріалізація** ‘в СРСР – розвиток великої машинної техніки та впровадження її в господарство країни’: Далі директор ще з півгодини лякав недобитих буржуїв колективізацією, *індустріалізацією*, і нарешті, трагічно вигукнув... (Кешеля 2012: 38).
  8. **Карбованець** ‘назва грошової одиниці в дореволюційній Україні та УРСР, що дорівнює 100 копійкам’: На східцях хати гірко заливається сльозами молодша тітка Єлизавета: якась нечиста сила у неї вночі теж з’їла бутерброд із свинським жиром і лекваром, а також вкрала два *карбованці* (Кешеля 2012: 68)...
  9. **Князь** ‘голова роду, племені або союзу племен, що звичайно стояв на чолі військової дружини, а з розвитком феодалізму – вождь війська та правитель князівства’: Але я прямував твердо, був непохитним, як *князь* Ігор перед походом на половців (Кешеля 2012: 182).
  10. **Колгосп** ‘скорочення: колективне господарство (соціалістична форма виробничого об’єднання трудящих селян для колективного ведення сільського господарства, що ґрунтується на усупільненні основних засобів виробництва)’: Йому голова *колгоспу* Іван Шайта на прізвисько Гербіцид доручив восени відвезти додому начальнику міліції підводу яблук: джонотани, золоті пармени, батулки, шоварки були такими красивими, наче викохались у райському саду (Кешеля 2012: 14).
  11. **Колективізація** ‘об’єднання одноосібних селянських господарств у великі соціалістичні господарства – колгоспи’: Далі директор ще з півгодини лякав

недобитих буржуїв *колективізацією*, індустріалізацією, і нарешті, трагічно вигукнув... (Кешеля 2012: 38).

12. **Коромисло** ‘дерев'яна вигнута палиця з зарубками або гачками на кінцях, якою носять на плечах відра з водою тощо’: Тітка Маргіта, не витерпівши, з усього розмаху вперіщила *коромислом* нянька (Кешеля 2012: 138)...
13. **Лицар** ‘західноєвропейський середньовічний феодал, який належав до військово-дворянського стану’: І хоч як мені не було жахно від мого нянька, як істинний *лицар*, я не міг дати кохану в образі (Кешеля 2012: 95)...
14. **Мотика** ‘найдавніше ручне знаряддя для обробки ґрунту під посів у вигляді палиці, звичайно з кам'яним або металевим клинком’: Двері, вікна зачинені – видно, сімейство Наполійонів із світанку гарцювало з косами і *мотиками* на сінокосах і в полях (Кешеля 2012: 58).
15. **Орда** ‘об'єднання кількох кочових племен під владою одного хана у тюркських і монгольських народів’: Річ у тім, що із незапам'ятних часів у нашій незліченній, як монголо-татарська *орда*, родині жодна гостина, весілля, хрестини чи уродини не обходилися, як казала баба Фіскарешка, «без циркусів і хайдерів», тобто – мордобой (Кешеля 2012: 83).
16. **Полководець** ‘воєначальник, який керує великими оперативно-стратегічними військовими з'єднаннями’: Згодом, як свідчить історія, із цих голопузих закарпатців стали відомі у світі вчені, митці, лікарі, *полководці*, дипломати і радники президентів великих європейських держав (Кешеля 2012: 152).
17. **Половці** ‘тюркський кочовий народ, який в XI-XIII ст. населяв степи між Дунаєм і Волгою, включаючи Крим і басейн Дону та Сіверського Дінця’: Але я прямував твердо, був непохитним, як князь Ігор перед походом на *половців* (Кешеля 2012: 182).
18. **Хартія** ‘документ, що засвідчував які-небудь права або привілеї’: До слова, майже всі ці домовленості увійшли згодом окремими пунктами до конституційної *хартії* Чехо-Словацької республіки (Кешеля 2012: 196).

В ході аналізу трилогії ми виявили декілька **архаїзмів**, зокрема:

1. **Дяк** ‘служитель православної церкви, що допомагає священику під час богослужіння; псаломщик’: Попа з нього не буде, *дяка* тоже, а на міністра йому і не треба, – торочив собі під ніс дід Соломон, куняючи біля печі (Кешеля 2012: 111).
2. **Нотар** ‘нотаріус’: Колись на сліпучу красу сімнадцятилітньої Анці запов чеський *нотар* Берчі – чоловік солідного віку, інтелігентний і багатий (Кешеля 2012: 179).

3. **Онуча** ‘шматок тканини, яким обмотують ноги перед взуванням’: А...а...а..., свахо, та хто із вашими мозгами може міряться, – каже Принцеса Едінбурзька.ю перемотуючи *онучі*, що вилізли із дірявих гумових калош (Кешеля 2012: 171).
4. **Очкур** ‘пояс або шнур, яким стягують штани або шаровари для підтримання їх’: Але тут Фіскарощка не довго чекала: сама розв’язала *очкур* і стягла із чоловіка ногавиці (Кешеля 2012: 213).
5. **Пивниця** ‘льох, підвал для зберігання алкогольних напоїв’: Нараз збирайтеся всією родиною, хапліть із собою худобу, чибря, одягу, тічте під Ловачку і спрячтесь там у *пивниці* (Кешеля 2012: 137).
6. **Сажотрус** ‘робітник, що очищає від сажі димарі, димоходи’: Певне, підтоптаний пан не міг вгамувати любовну жагу юної дружини, бо одного дня вляпав її в ліжку із *сажотрусом*, по-нашому – із коминарем (Кешеля 2012: 179).
7. **Чад** ‘дитя’: Одні бачили в цьому знаки Провидіння і казали, що Всевишній голосами Йорданських птахів спілкується із нами, дітьми Небесі, а отже і своїми рідними *чадами* (Кешеля 2012: 208).

РОЗДІЛ 4

ТЕМАТИЧНІ ГРУПИ ДІАЛЕКТИЗМІВ

Вважаємо за необхідне також подати невелику класифікацію зазначених вище слів. Отож, нижче подано тематичні групи діалектизмів, які присутні в творах Мирослава Дочинця, Юрія Станинця та Дмитра Кешелі:

назви хвороб: болячка, вавка, гута, гострець, боляк.

назви будівель: касарня, локтовня, хижа, колиба, корчма, склеп, фара, будар, обійстя, торнац.

назви людей та органів тіла: жона, лаби, легінь, ліндик, писок, гузиря, дівка, дітвак, копоня, газда, хлопчак, п'ястук, стрий, перст, челядник, женило, нанашка, нянько, швагор, вочі, вуйко, карк, барки, вітець, рамено, горгоші.

назви тварин: кузька, когут, мальфа, мачка, мацур, медвідь, паця, муравлі, лилик, пацкун, бузьок, потятко, пчола, вивірка.

назви одягу, аксесуарів та взуття: бранзолетка, боканчі, гуня, ташка, кабат, будюгови, постолі, камізелька, кресаня, петек, вуйош, гаті, бесаги, ногавиці, топанки, цуря, тайстра, плат, холошні, чіжми, личак, лайбик, шкарбуни.

назви предметів: горнець, довбанка, кросна, кадуб, кошар, валов, піпа, сідало, тичка, біціглі, лада, лабош, дримба, кресало, криж, обрус, погар, кантар, карафка, оболук, патик, шкатулька, шваблик, чуплак, гвер, цигар, пец, кочія, варіха, навилук, довбня, джерга, капура, дудки, трут, чибря, бербено, бербениця, цямрина, верша, голобля, драниці, волокуша.

назви професій: гайник, катуна, склепар, дорадник, ловець, бохтар.

назви властивостей і стану людини: ворохобний, зачумлений, потний, гертикашний, килавий, вумний, навісний, сарака, пулькатий, кедвешний, неволяшний, паскудний, криволабий, цундравий.

назви рис характеру: збийвіч, гунцут, брехач, німурак, тімаха, бітанга.

назви ознак предмета: ринтавий, єдна, вшиткий, послідній, хосенний, шерехатий, зальофаній, пахнячий, тучний, баюсатий, вонючий, кождий, лепавий, найліпший, сегінина, сегінь, студений, торомбатий, шіковний, оброньовий, цуравий, вільгий, горопашний, гойний, днешній, замашний, замуцьканий, квасний, кукібний, мочалистий, деренчливий.

назви дій і станів: бурунитися, відчахнути, впокорити, видіти, галайкати, гугнявити, гучати, желіпати, зіпати, заячати, задубіти, заскімлити, залопотіти, звідати, звинятися, творитися, вадитися, стидатися, чудуватися, дербалізнути, пудити, імітися,

хаплити, нараяти, нипати, слабувати, тьопати, беремєніти, любитись, позирати, пораїтись, випарити, випулятись, вихарити, розшолопати, репіжити, гойкати, отворити, кивати, никати, цюкати, чиркати, прочуматись, уповісти, смолавити, сокотити, серенчити, свальбувати, тічити, прятатись, райбати, розлопоніти, чинити, зафіштелити, знюшитись, влапити, засакати, поцюлювати, свиснути, вибалушити, ганьбитись, лупати, гарантірувати, дудлити, чмокати, шамрати, шпарувати, белендати, розчовпати, спомогти, гарувати, наустити, оторочити.

назви народного повір'я: вовкун, фрас, босорканя, песиголовець, луціпер, шаркань, потолоч.

прислівники: доста, домів, йнак, файно, далше, лем, горі, гейби, даколи, ниська, тогди, нигда, туйки, кой, леда, чей, инак, иппен, ізрана, навхтема, напоследок, нараз, вмісті, конче, наголос, днесь, літепло, мало, масно, случайно, мусай, видав, найліпше, пак,

назви продуктів харчування та напоїв: драглі, тенгеріця, паленка, парадичка, крумплі, леквар, фасоля, пасоля, мнясце, мушт, зорівка, бараболя, кендериця, солонина, ранташ, трунок, бровза, поприга, киселиця, гусянка.

назви рослин: мицьки, чічки, жалива, зело, дрік, моріг, корч.

назви подій: свальба, уродини, торжество, празник, тризна.

інші: айно, бокораш, бескеття, баговиння, бігме, будучність, бутин, ватаг, вариво, ватра, валун, вервечка, ворина, глиця, гейби, габа, долівка, дітвацтво, дужість, деца, дараб, жінчовка, закуток, закамарок, звізда, здоровля, кипінь, корчомаха, криївка, катма, котловина, кришиво, керунок, кляса, любаска, лугош, міздря, мочило, нурт, огень, опара, обора, паперть, пришта, парцела, розсішка, ровта, струп, тривок, трапунок, фіглі, хосен, шопа, варош, грунь, ганч, гарадичі, дивниця, ймня, крутіль, лаз, ліцитація, минута, млака, нянизнина, овва, папіря, пелех, пожар, поміч, препяствіс, пудло, пук, рябун, студінь, судьба, сусік, фебруар, хаща, цімбор, ченд, шляк трафить, авать, бачі, гавра, жеби, жівани, кедь, кониць, мештер, мінден, молодята, очерідь, придибенція, серсама, річка-фрай, туман, файта, фамилія, фрасова каріка, ціркус, чардаш, чувство, шелюги.

ВИСНОВКИ

Ми дійшли висновку, що мовостиль Мирослава Дочинця, Юрія Станинця та Дмитра Кешелі специфічний. Він насичений діалектизмами і застарілою лексикою.

Використання застарілої лексики та територіальних діалектів є типовим явищем в художній літературі. Автори використовують пасивну та діалектну лексику для того, щоб передати, наприклад, місцевий колорит, щоб детально описати та передати всі нюанси тієї епохи, яку вони описують у тому чи іншому творі. Це допомагає читачеві точніше уявити собі картину, яка перед ним постає в творі.

Проаналізувавши твори Мирослава Дочинця «Бранець Чорного лісу», «Розрада-гора» та «Світован», нами було виявлено 202 діалектизми, 29 історизмів та 18 архаїзмів. Також серед діалектизмів нами було виявлено 15 запозичень з угорської мови. Отже, з цього можна зробити висновок, що в своїй творчості Мирослав Дочинець найчастіше використовує діалектизми.

Проаналізувавши роман Юрія Станинця «Сусіди» нами було виявлено 160 діалектизмів, 11 історизмів та 15 архаїзмів. З цього можна зробити висновок, що в своїй творчості Юрій Станинець теж часто послуговується діалектизмами.

Проаналізувавши трилогію Дмитра Кешелі «Політ співочого каміння» нами було виявлено 195 діалектизмів, 18 історизмів та 7 архаїзмів. Тут ми дійшли висновку, що Дмитро Кешеля у мові своїх творів теж доволі часто використовує діалектизми.

Письменники використовують діалектизми, щоб якнайточніше відтворити мову того середовища, яке вони описують та щоб передати місцевий колорит того регіону. Митці використовують історизми для того, щоб точніше відтворити історичні події та історичні дані, якими вони хочуть піднести читачеві ту чи іншу історичну епоху, зображену в творі. Поряд з історизмами часто використовують застарілі слова.

У роботі виконано тематичну класифіковано діалектизмів. У результаті дослідження ми дійшли висновку, що найчастіше в творах митців зустрічаються назви дій і станів, а найрідше – назви хвороби.

Творчість Мирослава Дочинця, Юрія Станинця та Дмитра Кешелі є цінною для молодого покоління читачів, яке частково почало забувати традиції та говори своїх предків. Завдяки своїм творам автори хочуть донести до читача, як важливо пам'ятати культуру і побут рідного краю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Барань Єлизавета Угорсько-українська міжмовна інтерференція на Закарпатті (гунгаризми у творах закарпатський українських письменників). // П. Гриценко, Н. Хобзей (ред.) Діалектологічні студії 9: Запозичення та інтерференція. Львів, 2010. 59–67.
2. Бевзенко С. П. Українська діалектологія. Київ: Вища школа, 1980. 247 с.
3. Дочинець М. Бранець Чорного лісу. Версія роману «Вічник» для юнацтва / М. Дочинець. – Львів: Априорі, 2012. – 292 с.: іл.
4. Дзензелівський, Йосиф Олексійович. Конспект лекцій з курсу української діалектології: (вступні розділи) / Й. О. Дзензелівський; МВ і ССО УРСР, Ужгородський держ. ун-т. – Ужгород: [б. в.], 1966. – 96, [3] с.
5. Етимологічний словник української мови: В 7 т. – Т. 1: А–Г / Ред. кол.: О. С. Мельничук (гол. ред.), І. К. Білодід, В. Т. Коломієць, О. Б. Ткаченко. АН УРСР. Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні. – К.: Наукова думка, 1982. 632 с.
6. Етимологічний словник української мови: В 7 т. – Т. 2: Д–Копці / Ред. кол.: О. С. Мельничук (гол. ред.), В. Т. Коломієць, О. Б. Ткаченко. АН УРСР. Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні. Київ: Наукова думка, 1985. 572 с.
7. Етимологічний словник української мови: В 7 т. – Т. 3: Кора–М / Ред. кол.: О. С. Мельничук (гол. ред.), В. Т. Коломієць, Т. Б. Лукінова, В. Г. Складенко, О. Б. Ткаченко; Укладачі: Р. В. Болдирєв, В. Т. Коломієць, Т. Б. Лукінова, О. С. Мельничук, Г. П. Півторак, А. Д. Пономарів, Н. С. Родзевич, В. Г. Складенко, І. А. Стоянов, А. М. Шамота. АН УРСР. Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні. – К.: Наукова думка, 1989. – 553 с.
8. Етимологічний словник української мови: В 7 т. – Т. 4: Н–П / Ред. кол.: О. С. Мельничук (гол. ред.), В. Т. Коломієць, Т. Б. Лукінова, Г. П. Півторак, В. Г. Складенко, О. Б. Ткаченко; Укладачі: Р. В. Болдирєв, В. Т. Коломієць, А. П. Крищенко, О. С. Мельничук, Г. П. Півторак, А. Д. Пономарів, В. Г. Складенко, І. А. Стоянов, В. А. Ткаченко, О. Б. Ткаченко, А. М. Шамота. НАН України. Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні. – К.: Наукова думка, 2003. 657 с.
9. Етимологічний словник української мови: В 7 т. – Т. 5: Р–Т / Ред. кол.: О. С. Мельничук (гол. ред.), В. Т. Коломієць, Т. Б. Лукінова, Г. П. Півторак, В. Г. Складенко, О. Б. Ткаченко; Укладачі: Р. В. Болдирєв, В. Т. Коломієць, Т. Б. Лукінова, О. С. Мельничук, В. Г. Складенко, І. А. Стоянов, А. М. Шамота. НАН України. Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні. – К.: Наукова думка, 2006. – 705 с.
10. Етимологічний словник української мови: В 7 т. – Т. 6: У–Я / Ред. кол.: О. С. Мельничук (гол. ред.), В. Т. Коломієць, Т. Б. Лукінова, Г. П. Півторак, В. Г. Складенко, О. Б. Ткаченко; Укладачі: Г. П. Півторак, О. Д. Пономарів, І. А. Стоянов, О. Б. Ткаченко, А. М. Шамота. НАН України. Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні. – К.: Наукова думка, 2012. – 568 с.
11. Жилко Ф. Т. Ареальные единицы украинского языка. В кн.: Общеславянский лингвистический атлас: Материалы и исследования. Москва, 1972.
12. Ігнатович О. Літературні портрети. – Ліга, 2013.
13. Кешеля Д.М. Політ співочого каміння. Трилогія з народного життя. – Ужгород: «Карпати», 2012. - 496 с. ISBN 978-966-671-323-3
14. Кобилянський Б. В. Діалект і літературна мова. Київ, 1960.

15. Мирослав Дочинець: біобібліогр. покажч. / уклад.: А. Вінницька, Є. Руденко ; ред. Л. Голубенко ; Миколаїв. обл. універс. наук. б-ка ім. О. Гмирьова. – Миколаїв, 2017. – 35 с. – (Серія «Імениті письменники сучасної України» ; вип. 3).
16. Носа М. Літературна Тячівщина в загальноукраїнському контексті: Метод. посібник / М. Носа, Б. Носа. – Ужгород: Гражда, 2010. – 80 с.
17. Розрада-гора. Під Вороновим крилом. Художнє видання. Мирослав Дочинець. – Мукачево: Карпатська вежа, 2017. – 192 с. Верстка О. Стрежневої. Редактор О. Козоріз. Ілюстрації Андрія Пушкарьова.
18. Словник української мови. Академічний тлумачний словник (1970-1980): Словник української мови: в 11 тт. / АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І. К. Білодіда. Київ: Наукова думка, 1970–1980 (режим доступу <http://sum.in.ua/s/>. Дата звернення 11.02.2023).
19. Світован. Штудії під небесним шатром. Роман-намисто. Мирослав Дочинець. – Мукачево: Карпатська вежа, 2014. – 232 с. Верстка Олександри Стрежневої. Ілюстрації Ніколетти Ізай.
20. Станинець Юрій. Сусіди. Роман: Літературна краєзнавча серія «Люби своє» пам'яті Олекси Мишанича /Передмова Наталії Ребрик. – Ужгород: Гражда, 2006. – 400 с.
21. Сучасна українська літературна мова. Лексика і фразеологія. за заг. ред. І. К. Білодіда. Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні АН УРСР. Київ: Наук. думка, 1973. 438 с.
22. «Срібна земля», газета № 25 (732) від 5 вересня 2009 року: «Письмо густе й відшліфоване». До 50-річчя від дня народження Мирослава Дочинця, С. 11.
23. Творча спадщина Юрія Станинця : літературознавчий дискурс [Текст] / В. Барчан // Науковий вісник Ужгородського університету : серія: Філологія / голов. ред. Г.В. Шумицька. – Ужгород : Говерла, 2016. – Вип. 2 (36). – С. 38–44. – Бібліогр. : с. 42–43 (30 назв). – Рез. рос., англ. мовами.
24. Художній світ Кешелі Д. Соціально-психологічні детермінанти формування і розвитку особистості // Збірник наукових праць. – 2019. – С. 34.